

**Uchwała nr XLI/284/13
Rady Gminy Dobrzyca
z dnia 30 grudnia 2013 r.**

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
dla Gminy Dobrzyca na lata 2013 – 2016.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013, poz. 594 ze zm.), art. 87 ust. 1 oraz ust. 3-5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) Rada Gminy Dobrzyca uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013 – 2016 opracowany przez Wójta Gminy Dobrzyca, uzgodniony 29 listopada 2013 r. z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu – stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2.

Wójt Gminy Dobrzyca z realizacji Programu co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dobrzyca.

§ 4.

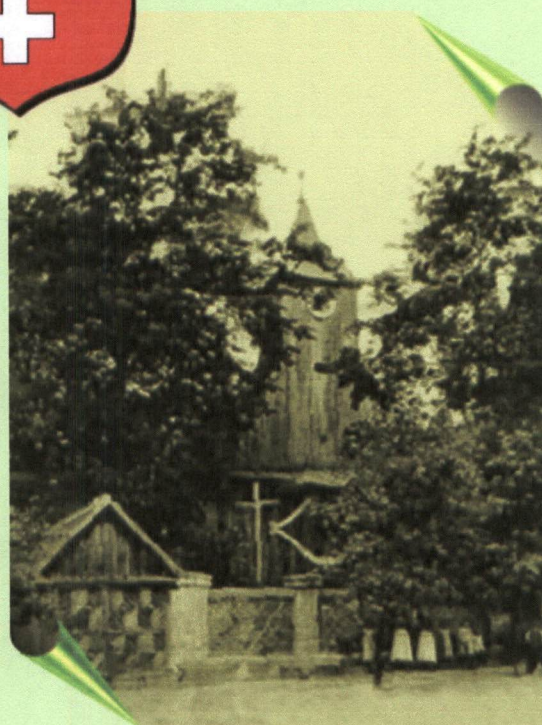
Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Gminy

Witalis Podrolniczak

GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY DOBRZYCA
NA LATA 2013-2016

Załącznik do Uchwały
Nr ...*XL1/284/13*.....
Rady Gminy Dobrzyca
z dnia ...*30.12.2013r.*....

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

Spis treści:

1.		
Wstęp		4
2.		
Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami		5
3.		
Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce		5
4.		
Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego		7
Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami		8
Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa		8
4.2.1.		
Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku		8
4.2.2.		
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego		9
4.2.3.		
Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym		10
5.		
Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Dobrzyca		11
Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca z opracowaniami wykonanymi na poziomie gminy		12
5.1.1.		
Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla Gminy Dobrzyca		12
5.1.2.		
Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z terenu Gminy Dobrzyca		15
5.1.3.		
Uwarunkowania wynikające z uwarunkowań ochrony przyrody i równowagi ekologicznej		16
Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Dobrzyca		17
5.2.1.		
Zarys historii obszaru Gminy Dobrzyca		17
5.2.2.		
Krajobraz kulturowy		18
5.2.3.		
Zabytki nieruchome		19
5.2.4.		
Zabytki ruchome		24
5.2.5.		
Zabytki archeologiczne		25

5.2.6.	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	27
	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	27
5.3.1.	Rejestr zabytków	28
5.3.2.	Pomniki historii	31
5.3.3.	Parki kulturowe	31
	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków nieruchomych	31
	Zabytki stanowiące własność gminy	40
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	41
7.	Założenia programowe	43
	Priorytety programu opieki nad zabytkami	43
	Zadania programu opieki nad zabytkami	43
8.	Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	49
9.	Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	49
10.	Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	50

1. WSTĘP

Zlokalizowana w centralno-południowej części województwa wielkopolskiego gmina Dobrzyca należy do grupy gmin wiejskich wchodzących w skład powiatu pleszewskiego, obejmuje ona wschodnie tereny powiatu z największym ośrodkiem administracyjno-gospodarczym usytuowanym w miejscowości Dobrzyca. Gmina Dobrzyca graniczy z od południa z gminami Raszków (pow. ostrowski), Krotoszyn (pow. krotoszyński), Rozdrażew (pow. krotoszyński), od zachodu z gminą Koźmin Wielkopolski (pow. krotoszyński), od północy z gminami Jarocin (pow. jarociński), Kotlin (pow. jarociński); od wschodu z gminą Pleszew (pow. pleszewski). Gminę Dobrzyca zamieszkuje około 8 300 mieszkańców z czego ponad 3000 osób skupia miejscowość Dobrzyca, powierzchnia gminy to 11 651 km².

Gmina złożona jest z 17 wsi sołeckich, do których należą: Czarnuszka, Dobrzyca, Dobrzyca-Nowy Świat, Fabianów, Galew, Izbiczno, Karmin, Karminiek, Karminiec, Koźminiec, Lutynia, Polskie Olędry, Sośnica, Sośniczka, Strzyżew, Trzebin, Trzebowa oraz z 2 wsi nie będących sołectwami: Gustawów, Ruda.

Geograficznie cały obszar gminy usytuowany jest w obrębie Wysoczyzny Kaliskiej w jej północno-zachodniej części, wyniesionej na poziom sięgający od 148 do 158 m.n.p.m. z krajobrazem charakterystycznym dla moreny falistej o łagodnych spadkach nieprzekraczających 2% nachylenia. W obrębie wysoczyzny morenowej największe zagłębienia powierzchni występują w bezpośrednim sąsiedztwie dolin rzecznych, a spadki terenu dochodzą tam do 5-10 %.

Na terenie gminy zlokalizowane są dwie rzeki, w części wschodniej Lutynia do której dowiązują liczne ciekі boczne i rzeka Potoka przepływająca przez centralną część gminy i w okolicach Dobrzycy rozdzielającą się na Potokę A i Potokę B.

Podsumowując należy podkreślić, iż rzeźba terenu gminy Dobrzyca tworzy dość spójny i jednolity krajobraz. Niewątpliwie takie ukształtowania terenu sprzyja uprawie roli i hodowli, stąd też większość obszaru gminy to użytki rolne obejmujące ok. 86% całej powierzchni gminy podczas, gdy obszary zalesione stanowią jedynie ok. 7% obszaru gminy.

Z walorami ukształtowania terenu gminy Dobrzyca w sposób oczywisty wpływa na prowadzonej w gminie działalności gospodarczej obejmującej przede wszystkim produkcję rolną. Rozwijająca się w coraz większym stopniu działalność produkcyjna i usługowa koncentruje się głównie w miejscowości Dobrzyca oraz w Koźmińcu i Fabianowie.

Na dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną gminy Dobrzyca składają się głównie drogi asfaltowe łączące wszystkie ważniejsze miejscowości w obrębie gminy, ma ona jednak charakter lokalny z większością dróg o charakterze gminnym i powiatowym. Gmina nie posiada obecnie infrastruktury kolejowej, gdyż po 1990 r. zlikwidowana została istniejąca od 1900 r. linia kolejki wąskotorowej ze stacją w Dobrzycy, która łączyła Krotoszyn z Pleszewem i przebiegała przez teren gminy.

Z uwagi na tendencje rozwojowe gminy Dobrzyca oraz wzrost procesów modernizacyjnych i inwestycyjnych prowadzący do polepszenia się warunków życia lokalnej społeczności należy, także wykazać się zrozumieniem w stosunku do idei powszechnie nazywanej zrównoważonym rozwojem, który poza tendencjami mającymi na celu unowocześnienie gminy i podniesienie poziomu życia jej mieszkańców musi zakładać także, zaspokajanie innych, głównie niematerialnych, potrzeb mieszkańców. Z całą pewnością taką potrzebą jest ochrona materialnych dóbr kultury występujących na terenie gminy a powstałych w minionych wiekach. Stanowią one w dużym stopniu o lokalnej tożsamości tzw. „małej ojczyzny” i jej mieszkańców, którzy mają moralny obowiązek przekazania ich w jak najlepszym stanie następnym pokoleniom mających prawo czerpać utrwalone w nich wartości kulturowe.

Zadaniem współczesnych jest zatem stosowna troska o to by potrzebny gminie Dobrzyca rozwój nie spowodował szkód w stosunku do zachowanego dziedzictwa kultury materialnej, gdyż podejmowane działania inwestycyjne mają zazwyczaj charakter nieodwracalnych przemian, czego najlepszym przykładem są spustoszenia okresu PRL-u dokonane w obrębie historycznych struktur urbanistycznych i ruralistycznych oraz rozmaitych zabytkowych zespołów budowlanych lub przyrodniczych.

Zastosowanie wspomnianej perspektywy mającej na celu zachowanie historycznie ukształtowanego ładu przestrzennego i dostosowanie do niego współczesnych podejmowanych inicjatyw inwestycyjnych z pewnością przyczyni się do zapewnienia przez władze samorządu lokalnego stosownej opieki i ochrony nad istniejącymi w poszczególnych miejscowościach cennymi zasobami kulturowymi.

Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Dobrzyca na lata 2013-2016 stanowi kontynuację gminnego programu opieki nad zabytkami realizowanego w latach 2010-2012, który to dokument po raz pierwszy zebrał w syntetyczny sposób wszystkie najistotniejsze informacje stanowiące zachowanego dziedzictwa kulturowego w obrębie gminy Dobrzyca. Niniejsze opracowanie podobnie jak poprzednie ma za formułuje szereg założeń zmierzających do wyeksponowania obiektów i obszarów zabytkowych i zapewnienia im najwyższej ochrony i opieki przez samorząd lokalny dzięki wszelkim dostępnym narzędziom prawnym i organizacyjnym.

2.

PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Dla opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Dobrzyca podstawę prawną stanowią następujące zapisy ustawowe:

1. Art. 87. *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami), który stanowi, że:
 - wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.
 - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków
 - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym
 - z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy.
2. Art. 7. ust. 1. pkt 9. *ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późniejszymi zmianami) określa, iż:
 - zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m. in. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3.

UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Najistotniejsze uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte są w następujących obowiązujących ustawach:

- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami),
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 poz. 647 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – *Prawo budowlane* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 243 poz. 1623 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. *o ochronie przyrody* (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 102 poz. 651 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 406);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zmianami).

Ochrona zabytków przechowywanych w muzeach, w bibliotekach i w archiwach została ustalona w następujących aktach prawnych:

- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. *o muzeach* (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 987),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. *o bibliotekach* (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 642).
- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. *o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (tekst jednolity: Dz. U. z 2011 r. Nr 123 poz. 698 ze zmianami)

Obowiązująca *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* określiła i uregulowała podstawowe pojęcia z dziedziny ochrony i opieki nad zabytkami:

Art. 3. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* stanowi, że zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 6. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania następujące zabytki:

- zabytki nieruchome, za które uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.
- zabytki ruchome, za które uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- zabytki archeologiczne, za które uznaje się pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. *Ustawy* reguluje następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;
 - Zgodnie z art. 9. *Ustawy* do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.
 - Zgodnie z art. 10. *Ustawy* do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.
- uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;
- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację w zakresie lotniska użytku publicznego dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z art. 16. *Ustawy*:

- Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się

krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

- Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.
- Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
- W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.
- Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony.
- Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 18. *Ustawy*:

- Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- W koncepcji, strategiach, analizach planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:
 - uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
 - określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,
 - ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.

W myśl art. 19. *Ustawy*:

- W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia
 - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
 - parków kulturowych.
- W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
- W studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20. *Ustawy* stanowi, że projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W art. 21. *Ustawy* zapisano, że ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Według art. 22. ust. 4. *Ustawy* wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

4.

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Ochrona dziedzictwa kulturowego wedle art. 5. i 6. Konstytucji RP jest jednym z zagwarantowanych konstytucyjnie obowiązków Rzeczypospolitej Polskiej („*Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego ...*”). Integralną i istotną częścią tegoż dziedzictwa są zabytki z ich wartościami materialnymi jak i niematerialnymi, które stanowią dobro wspólne, a dbałość o nie zakłada art. 82. Konstytucji RP („*obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne*”). Wynika z tego, iż ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki

kulturalnej państwa, gdyż dobra kultury, w tym zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania współczesnego, przyjaznego otoczenia człowieka.

Troskę o ochronę zabytków Państwo zagwarantowało również poprzez przyjęcie aktów prawnych o znaczeniu międzynarodowym (Karta ateńska z 1931 r., Karta Wenecka 1964 r.).

Jak podkreślają autorzy *Tez do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami* z 2004 r. „Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury. Zmiany te powinny zapewnić pełną ochronę wypracowanego w kraju dorobku intelektualnego i praktyk odnoszących się do bezpośredniej ochrony zabytków przy równoczesnym wskazaniu możliwości i zakresu adaptacji w kraju zasad funkcjonowania ochrony zabytków w Zjednoczonej Europie”.

4.1.

STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Kluczowym instrumentem planowania politycznego w dziedzinie ochrony zabytków w skali krajowej jest Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, który zgodnie z art. 84. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z 23 lipca 2003 r. inicjuje i opracowuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. Celem Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochronnych wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Krajowy Program jest kluczowym instrumentem planowania politycznego w dziedzinie ochrony zabytków.

Obecnie trwają prace legislacyjne zmierzające do przyjęcia przez rząd uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia *Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016*.

Kolejnym dokumentem o strategicznym charakterze dotyczącym zagadnień związanych ze sferą ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym Polski jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2013”* stanowiący element *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013*. Opracowany w Ministerstwie Kultury dokument stał się najistotniejszym strategicznym dokumentem traktującym o planowanych działaniach Państwa Polskiego w sferze szeroko rozumianej ochrony dóbr kultury w okresie do czasu przygotowania *Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016*.

Żaden z wymienionych powyżej dokumentów nie zawiera zapisów dotyczących bezpośrednio obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy Dobrzyca.

4.2.

RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI DLA GMINY DOBRZYCA Z OPRACOWANAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

4.2.1.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

„Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku” stanowi jeden z najważniejszych dokumentów uwzględniających i projektujących najistotniejsze strategiczne cele przyszłego rozwoju Wielkopolski, w perspektywie obecnej i nadchodzącej dekady XXI wieku. Dokument ów opracowany został przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 19 grudnia 2005 r.

Strategia w szczególności określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa, a zawarte w niej ustalenia stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co stają

się one czynnikiem determinującym m.in. zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego i przyrodniczego. Jednocześnie poza podstawą dla opracowania planu zagospodarowania przestrzennego województwa Strategia jest również wskazówką i punktem wyjścia dla poszczególnych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalanych na terenie całej wielkopolski, stąd zrozumiała jest pewna ogólnikowość sformułowań zawartych w opracowanym przez Urząd marszałkowski dokumencie.

W szczególności strategia definiuje działania mające na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarki w stosunku do innych regionów Europy. Proponuje unowocześnienie struktury gospodarki lokalnej, a w tym zwiększenie udziału kultury (również zabytków). Wśród celów operacyjnych Strategii zakłada się m. in. wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego, które w rozwoju Wielkopolski powinno pełnić kilka następujących funkcji. Po pierwsze powinno być czynnikiem integracji społecznej. Po drugie powinno stanowić instrument promocji regionu, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego. Po trzecie powinno być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Realizacja tych funkcji powinna być zrealizowana przez inwestycje w instytucje kultury, ochronę dorobku kulturalnego, wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu i promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.

W strategii sformułowano następujące prerogatywy w zakresie ochrony i wykorzystania istniejącego w województwie wielkopolskim dziedzictwa kulturowego:

- promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego miast i obszarów miejskich – budowa marki i wizerunku regionu;
- zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego oraz rozwój turystyki;
- zapewnienie warunków rozwoju duchowego, w tym kształcenia, kultury, podróży, dostępu do informacji, rozwoju różnych form aktywności społecznej;
- ochrona i kształtowanie środowiska oraz jego zasobów, środowiska kulturowego oraz tożsamości narodowej i regionalnej;
- rewitalizację dzielnic miast, terenów przemysłowych i powojaskowych;
- rewitalizację dzielnic mieszkaniowych wraz z poprawą ogólnodostępnej infrastruktury usług i wypoczynku

4.2.2.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego został przyjęty Uchwałą Nr XLII/628/2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 r. Obecnie obowiązuje Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego XLVI/690/10 zatwierdzona Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r. W treści dokument ten określił przede wszystkim cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni i zasady jej zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic wielkopolski.

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego wg wskazanego powyżej dokumentu jest doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju całego terytorium województwa między innymi poprzez rozważne zarządzanie obszarem województwa oraz ochronę środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego stanowiące jedno z trzech głównych założeń planu.

W opracowaniu tym wyrażone zostało uznanie dla wpływu bogactwa kulturowego Wielkopolski oraz elementów dziedzictwa kulturowego składających się na tożsamość kulturową Wielkopolan i niosących ze sobą ważny potencjał w rozwoju rekreacji i turystyki. Plan formułuje liczne ogólne zasady odnoszące się do kształtowania przestrzeni również z uwzględnieniem reguł dotyczących poszanowania dóbr kultury obecnych na obszarze województwa wielkopolskiego.

W treści planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego umieszczono jedynie jeden zapis wymieniający z nazwy obiekty lub obszary dziedzictwa kulturowego z terenu gminy Dobrzyca:

POLITYKA PRZESTRZENNA

(...)

31. Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego

(...)

31.1. Polityka ochrony dóbr kultury

(...)

31.1.5. Propozycje uzupełnienia listy Pomników Historii

(...)

Ponadto proponuje się uznanie jako Pomników Historii, następujących zespołów rezydencjonalnych i szlaków:

- (...)
- zespołu rezydencjonalnego w Dobrzycy (gmina Dobrzyca),
- (...)

4.2.3.

INNE DOKUMENTY OZASIĘGU WOJEWÓDZTWA, KTÓRYCH PROBLEMATYKA ZWIĄZANA JEST Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM

1. Wojewódzki wykaz międzynarodowych szlaków pieszych w Wielkopolsce.

SZLAKI PIESZE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	OPIS TRASY
5.	Jarocin – Pleszew – Gołuchów – Kępno - Gola Oznakowanie żółte	198,0	Jarocin – Stefanów – Galewo – Dobrzyca – Lutynia – Suchorzewo – Pleszew – Zawady – Tursko – Gołuchów – Szkudła – Kucharki – Sobótka – Górzno – Szczury – Słaborowice – Lewków – Czekanów – Bagatela – Wtorek – Sadowie – Wysocko Wielkie – Chynowa – Kotłów – Mikstat – Komorów – Przedborów – Siedlików – Ostrzeszów – Mikożyn – Domanin – Kępno – Grębanin – Laski – Janówka – Siemianice – Bolesławiec – Gola <i>Szlak przebiega przez powiaty: jarociński, pleszewski, ostrowski, ostrzeszowski i kępiński oraz przez tereny województwa łódzkiego.</i>

2. Wojewódzki wykaz międzynarodowych szlaków rowerowych w Wielkopolsce.

SZLAKI ROWEROWE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	STOPIEŃ TRUDNOŚCI	OPIS TRASY
2.	Lokalny łącznik Transwielkopolskiej Trasy Rowerowej – Odcinek Południowy (TTR-S) (oznakowanie zielone, lokalny łącznik oznakowanie niebieskie)	281,6	łatwa	Poznań – Tulce – Komorniki – Krzyżowniki – Zimin - Kromolice – Januszewo – Jarosławiec – Środa Wielkopolska – Olszewo – Szlachcin – Brzezie – Winna Góra – Miłosław – Bugaj – Kozubiec – Mikuszewo – Chlebowo – Pogorzelica – Śmiełów – Łysa Góra – Żerków – Pawłowice – Stęgosz – Radlin – Wilkowyja –

	<i>Element Wielkopolskiego Systemu Szlaków Rowerowych</i>		Jarocin – Wola Książęca – Twardów [lokalny łącznik: Twardów – Kotlin – Strzyżew – Dobrzyca – Kowalew – Pleszew] – Kurcew – Korzkwy – Pleszew – Lenartowice – Zawidowice – Brzezie – Pleszówka – Tursko – Gołuchów – Jedlec – Macew – Popówek – Dojutrów – Pruszków – Kalisz – Trkusów – Droszew – Kurów – Kościuszków – Ociąż – Fabianów – Kwiatków – Lewków – Kołatajew – Ostrów Wielkopolski – Wysocko Małe – Przygodzice – Janków Przygodzki – Trzcieliny – Dębica – Kocięba – Rezerwat Wydymacz – Antonin – Śledzianów – Ostrzeszów – przełęcz pod Bałczyną – Parzynów – Zmysłona Parzynowska – Kobyła Góra – Zmysłona Parzynowska – Marcinki – Utrata – Tabor Mały – Lipnik – Bralin – Mnichowice – Nosale – Grębanin – Mroczeń – Laski – Kuźnica Słupska – Łęka Opatowska – Raków – Siemianice <i>Południowy odcinek Transwielkopolskiej Trasy Rowerowej łączy Poznań z powiatem kępińskim - najbardziej na południe wysuniętym powiatem województwa wielkopolskiego. Na trasie liczne zabytki, jak dwór w Koszutach zespół pałacowo-parkowy w Winnej Górze (Muzeum gen. J. H. Dąbrowskiego), pałac w Śmielowie, zamek w Gołuchowie. Wśród atrakcji przyrodniczych m.in. Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy i Rezerwat „Wydymacz”.</i>
--	--	--	---

5.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I

Podstawowym uwarunkowaniem wewnętrznym dla ochrony zabytków nieruchomych, zabytków ruchomych, zabytków archeologicznych i obszarów cennych kulturowo jest samo ich istnienie na terenie Gminy Dobrzyca. W związku z powyższym w odniesieniu do ww. obiektów dziedzictwa kulturowego konieczne jest im zapewnienie właściwej ochrony przez władze lokalne za pomocą określonych działań prawnych leżących w kompetencjach samorządu.

Do takich działań należy przede wszystkim zaliczyć:

- przestrzeganie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów objętych każdą z form ochrony konserwatorskiej ujętej w art. 7. wzmiankowanej ustawy;
- przestrzeganie innych ustaw m.in. ustawy prawo budowlane, ustawy o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym, odnoszących się o ochrony występujących na terenie miasta i gminy dóbr kultury;
- respektowanie wyznaczonych na załącznikach graficznych stref ochrony konserwatorskiej określonych w istniejących dokumentach planistycznych i – w odniesieniu do inwestycji zlokalizowanych na terenie wspomnianych stref – stosowanie się do zapisów umieszczonych w treści owych dokumentów;
- respektowanie wyznaczonych na załącznikach graficznych stref ochrony stanowisk archeologicznych określonych w istniejących dokumentach planistycznych i – w odniesieniu do inwestycji zlokalizowanych na terenie wspomnianych stref – stosowanie się do zapisów umieszczonych w treści owych dokumentów;
- w przypadku nowo opracowywanych dokumentów planistycznych wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę dziedzictwa kulturowego i archeologicznego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego Dobrzyca, układów

ruralistycznych, założen pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków:

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”

5.1.

RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

5.1.1.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DOBRZYCA

W chwili obecnej – w zakresie planowania przestrzennego – na terenie gminy Dobrzyca obowiązuje tekst jednolity zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca opracowany w 2011 roku przez mgra inż. Michała Dudzińskiego bazujący na sporządzonym wcześniej tekście jednolitym do zmiany studium z 2005 r. opracowanego przez zespół autorski w składzie: mgr inż. arch. Regina Skiba, mgr inż. arch. Joanna Skiba-Szewrańska, mgr Jadwiga Koryńska z Biura Architektoniczno-Urbanistycznego w Jarocinie.

Całość ww. tekstów jednolitych opata została na tekście „Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca” autorstwa mgra inż. arch. Adama Gogolewskiego, mgra inż. arch. Bolesława Bąkowskiego, mgra inż. arch. Tomasza Gorzelanego, mgr Jadwigę Koryńską oraz mgra Tomasza Marszałę przyjęte uchwałą Rady Gminy Dobrzyca Nr VII/55/99 z dnia 29 kwietnia 1999 r.

Ostatnia zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca została zatwierdzona przez Radę Gminy Dobrzyca uchwałą Nr X/46/11 z dnia 29 czerwca 2011 r.

W odniesieniu do zasobów obejmujących dziedzictwo kulturowe gminy Dobrzyca tekst jednolity zmiany studium zawiera następujące zapisy:

CZĘŚĆ II

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W punkcie 2.1. charakteryzującym uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia oraz zagospodarowania terenu w tabeli opisującej poszczególne miejscowości wymienione zostały wszystkie obiekty dziedzictwa kulturowego zlokalizowane na terenie poszczególnych wsi.

W punkcie 2.3.3. dotyczącym uwarunkowań wynikających z występowania świata roślinnego i zwierzęcego wzmiankowane zostały – ujęte w gminnej ewidencji zabytków – pasy wiatrochronne oraz licznie występujące na terenie gminy historyczne parki, cmentarze jako elementy wzbogacające system ekologiczny gminy.

W punkcie 2.4. scharakteryzowane zostały uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, gdzie w postaci tabelarycznej przedstawiono zasoby kultury materialnej w postaci obiektów zabytkowych (z podziałem na rodzaje) zlokalizowanych na terenie gminy.

W punkcie 2.7. jako jedno z uwarunkowań wynikających z potrzeb i możliwości rozwoju gminy przedstawiono szanse, słabości i zagrożenia w sferze kulturalnej.

SFERA	SŁABOŚCI I ZAGROŻENIA	SZANSE
KULTUROWA	1. ubytek obiektów zabytkowych, zła organizacja ruchu w centralnej części wsi Dobrzyca będąca poważnym zagrożeniem dla obiektów i terenów zabytkowych	1. wieś Dobrzyca ciekawym przykładem zabytkowej urbanistyki małomiasteczkowej 2. przykłady zabytkowej zabudowy o znaczeniu krajowym, gmina o najwyższym nasyceniu obiektami zabytkowymi

CZĘŚĆ III

CELE I KIERUNKI ROZWOJU

W punkcie 1. Określającym cele rozwoju jako jedno z celów częściowych wyróżniono ochronę najistotniejszych wartości krajobrazowych, i ochronę wartości środowiska kulturowego.

W punkcie 2.1. opisującym kierunki rozwoju osadnictwa uwzględniono zasady harmonizowania rozwoju polegające m.in. na stopniowym przywracaniu i utrwalaniu ładu przestrzennego w strukturze wewnętrznej jednostek osadniczych i ich strefach otaczających oraz zachowaniu i rewaloryzacji historycznie wykształconych zabytkowych układów urbanistycznych.

CZĘŚĆ IV

USTALENIA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

W rozdziale tym jako nadrzędne kryteria sterowania rozwojem gminy przyjęto zasady zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego, nadające ochronie środowiska przyrodniczego i kulturowego najwyższe priorytety.

W punkcie 2.2. jako jedno z ogólnych zasad kształtowania terenów zabudowy wskazano m.in. izolowanie miejsc wartościowych kulturowo od bezpośredniego styku ze współczesnym zainwestowaniem oraz zachowanie niezbędnej otwartej przestrzeni w celu lepszego ich wyeksponowania.

Analogicznie w punkcie 2.4. opisującym zasady kształtowania zabudowy na terenach wiejskich przyjęto ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo-parkowych, folwarków, a także ochronę zabytkowych budynków mieszkalnych i gospodarczych oraz innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej np. kapliczek i krzyży, wiatraków. Ponadto wskazano, iż wyłączenia spod zabudowy wymagają m.in. tereny stanowiące strefy ochrony obiektów zabytkowych wyznaczone w dokumentacji rejestru zabytków oraz tereny stanowisk archeologicznych.

W punkcie 4. charakteryzującym obszary i zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrona przyrody i krajobrazu kulturowego jako główne kierunki zadań (punkt 4.2) przyjęto ochronę terenów zielonych (punkt 4.2.1.) gdzie w punkcie b) zapisano konieczność ochrony historycznych zadrzewień śródpolnych, które uznano za istotny element krajobrazu gminy i znaczącej funkcji ekologicznej i krajobrazowej.

W punkcie 5. charakteryzującym obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej określone zostały – zamieszczone poniżej – szczegółowe zasady polityki przestrzennej gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków (punkt 5.1)

Przedmiotem ochrony są dobra kultury będące bogactwem narodowym na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program ochrony dziedzictwa kulturowego obejmuje:

- kompozycje układu przestrzennego o wartościach historycznych urbanistycznych,
- elementy zagospodarowania przestrzennego - zabytkowe zabudowania, dominanty architektoniczne, zespoły parkowo-dworskie i folwarczne,
- cmentarze,
- zabudowania o cechach regionalnych, budynki bez cech stylowych o wartościach historycznych,
- elementy małej architektury - pomniki, kapliczki, krzyże przydrożne, wiatraki, miejsca pamięci narodowej,
- inne elementy zagospodarowania funkcjonalno-przestrzennego jak ogrodzenia, bramy,
- stanowiska archeologiczne oraz rejony występowania stanowisk archeologicznych.

Występowanie na terenie gminy obiektów i terenów chronionych ze względu na wartości kulturowe wymusza ich ochronę, aby mogły służyć przyszłym pokoleniom świadcząc o tożsamości terytorialnej regionu. Celem ochrony jest ich zachowanie, należyte utrzymanie oraz celowe wykorzystanie i udostępnianie dla celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych tak, aby służyły nauce oraz popularyzacji wiedzy i sztuki, stanowiły trwały element rozwoju kultury i były czynnym składnikiem życia współczesnego społeczeństwa.

Ochrona i rewaloryzacja obiektów zabytkowych jest doskonałą formą podnoszenia walorów środowiska życia mieszkańców. Warunkiem powodzenia działań w tym zakresie jest poparcie społeczne.

Sposoby ochrony:

- utrwalanie dotychczasowych form przestrzennych - zachowanie historycznego układu przestrzennego wsi Dobrzyca oraz wsi o najstarszym rodowodzie, utrzymanie gabarytów pierzei zabudowy przyulicznej oraz ochrona zabytkowych obiektów i ich otoczenia,
- respektowanie zasad kształtowania przestrzeni w strefach ochrony konserwatorskiej,

- ochrona terenów przed niekontrolowaną zabudową - postuluje się wprowadzenie wymogu indywidualnych opracowań projektowych o podwyższonych kryteriach mającego na celu wkomponowanie nowych obiektów w stare struktury zabudowy,
- współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie planowanych zmian i przekształceń,
- harmonijne, bezkolizyjne wkomponowanie walorów kulturowych w istniejące struktury funkcjonalno-przestrzenne,
- eliminowanie czynników degradujących układy historyczne,
- adaptacja i modernizacja elementów zabudowy do potrzeb współczesnych,
- zagospodarowanie obiektów opuszczonych,
- zabezpieczanie obiektów zabytkowych przed zniszczeniem i dewastacją.

W punkcie 5.1.1. umieszczono – zamieszczone poniżej – wytyczne konserwatorskie dla obszarów objętych ochroną konserwatorską z podziałem na poszczególne strefy.

Wieś Dobrzyca należy do ciekawych zabytków urbanistki małomiasteczkowej. Rozwój przestrzenny wsi powinien odbywać się na zasadzie utrzymania i zachowania istniejącego układu przestrzennego. W związku z powyższym bardzo istotnym elementem jest określenie zasad kształtowania nowych obiektów w sąsiedztwie starej zabudowy. Proponuje się, aby na terenie wsi Dobrzyca, Czarnuska, Fabianów, Karmin, Lutynia, Sośnica, Trzebin, Terzebowia i Koźminiec wprowadzić strefy zabudowy utrwalające dotychczasowe formy przestrzenne w celu ekspozycji regionalnej odrębności terenu.

Wszelkie uzupełnienia zabudowy powinny być kształtowane na zasadzie harmonijnego wtapiania się w istniejącą zabudowę. Z tego też powodu bardzo istotnym elementem jest rodzaj zastosowanego pokrycia dachowego oraz kąt pochylecia dachu, rodzaj zastosowanych materiałów wykończeniowych oraz wielkość i kształt otworów okiennych.

Nowa zabudowa na terenach o najwyższej wartości historycznej winna być realizowana w oparciu o projekty indywidualne o podwyższonych kryteriach mających na celu wkomponowanie obiektów w stare struktury zabudowy, na zasadzie kontynuacji i zachowania równowagi elementów krajobrazu historycznego. Dla terenu wsi Dobrzyca postuluje się wprowadzenie 3 stref:

Strefa A - ścisłej ochrony konserwatorskiej

Strefa ta obejmuje obszar położony w sąsiedztwie zespołu pałacowo-parkowego zawartego między ulicami: Koźmińską, Pleszewską, Ostrowską. Jest to obszar szczególnie ważny dla struktury przestrzennej wsi jako materialne świadectwo historyczne. W strefie tej wymagania konserwatorskie mają pierwszeństwo przed działalnością inwestycyjną i gospodarczą. W rejonie tym obowiązuje zakaz stosowania projektów typowych. Wszelkie działania inwestycyjne podejmowane w ramach remontów, przebudowy oraz modernizacji, w tym kolorystyka elewacji wymagają zgody i akceptacji służb konserwatorskich. Strefa A wymaga opracowania planu miejscowego.

Strefa B - ochrony konserwatorskiej

Strefa ta obejmuje obszar, w którym elementy dawnego układu zachowały się w dobrym stanie. Postuluje się zachowanie zasadniczych elementów historycznego układu, w tym przebiegu tras komunikacyjnych, podziału działek i sposobu zagospodarowania działek.

Ochronie podlegają nie tylko pojedyncze obiekty, ale i układ dróg, placów, układ własności działek. W celu ochrony zabudowy przed wstrząsami pochodzącymi od ruchu komunikacyjnego należy dążyć do wyeliminowania ruchu tranzytowego. Wszystkie obiekty o wartościach kulturowych mogą podlegać modernizacji i przebudowie w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi.

Strefa W - ochrony krajobrazu kulturowego i ochrony ekspozycji

Strefa ta obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwej ekspozycji zespołów bądź obiektów zabytkowych.

W pozostałych wymienionych wyżej wsiach postuluje się wprowadzenie stref:

Strefy W - ochrony krajobrazu kulturowego i ochrony ekspozycji

Strefa ta obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwej ekspozycji zespołów bądź obiektów zabytkowych.

Strefa D - ochrony zabytków archeologicznych

Strefa ta obejmuje udokumentowane stanowiska i orientacyjne rejony eksploracji archeologicznej. Wszelkie prace związane z naruszeniem struktury ziemi za wyjątkiem upraw muszą być uzgadniane ze służbami konserwatorskimi. Bezwzględnej ochronie podlegają stanowiska archeologiczne.

Strefa E - ochrony zabytkowych układów zieleni urządzonej – parków, cmentarzy, alei

Strefa ta obejmuje tereny parków podworskich, starych cmentarzy i miejsca występowania zieleni pomnikowej.

W punkcie 9.5. przedstawione zostały propozycje w zakresie ochrony zabytków i dóbr kultury obejmujące takie zadania kształtowania przestrzeni jak:

- wyodrębnienie obszarów kulturotwórczych, tzn. obszarów o wysokich walorach środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- rewitalizacja ośrodków wiejskich o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym, m.in. Dobrzyca,
- wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza zabytkowe układy historyczne (tam gdzie jest to możliwe), najpoważniejsze konflikty degradujące przestrzeń centrum występują w Dobrzycy.

5.1.2.

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO Z TERENU GMINY DOBRZYCA

UCHWAŁA Nr XXXVII/210/06 RADY GMINY DOBRZYCA z dnia 23 października 2006 r. w sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca

Gmina Dobrzyca posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar gminy w granicach administracyjnych.

W rozdziale I miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca zatytułowanym „Przedmiot i cel uchwały” zapisano, iż przedmiot i zakres ustaleń planu obejmuje m.in. zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (§ 1 ust. 3 pkt 2-4). Ponadto określono, iż celem planu jest ochrona interesu publicznego m.in. w zakresie ochrony historycznego układu przestrzennego i innych wartości kulturowych (§ 2 ust. 1 pkt 1 lit.b).

W rozdziale II miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca zatytułowanym „Przepisy ogólne” jako jedno z zasad ochrony i kształtowania ładu przestrzennego wskazano, iż należy zachować historyczne układy urbanistyczne w miejscowościach, w których układy takie występują i lokalizacja i forma reklam nie powinna wprowadzać dysharmonii wizualnej w krajobrazie (§ 6 ust. 1 i 5)

W § 8 ww. rozdziału planu określone zostały szczegółowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W § 8 ust. 1 wyznaczono na rysunkach planu strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej dla zespołu pałacowo-parkowego w Dobrzycy, strefy ochrony konserwatorskiej dla układu urbanistycznego wraz z historyczną zabudową w Dobrzycy, zespołów pałacowo-parkowych w Fabianowie i Karminie oraz zespołów dworsko-parkowych w Lutyni, Sośnicy, Trzebowej, Trzebinu i Czarnuszcze oraz strefę ochrony widokowej – ekspozycji w miejscowości Dobrzyca oraz określono obowiązki i ograniczenia dotyczące tych stref.

W § 8 ust. 2 wyznaczono na rysunkach planu strefy ochrony krajobrazu kulturowego oraz określono obowiązki i ograniczenia dotyczące tych stref.

W § 8 ust. 3 i 4 określono obowiązki mające na celu zapewnienie ochrony zabytkom archeologicznym występującym na terenie gminy.

UCHWAŁA Nr XLIV/275/10 RADY GMINY DOBRZYCA z dnia 16 lutego 2010 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w rejonie wsi: Dobrzyca, Galew, Izbiczno, Sośniczka, Sośnica, Strzyżew z przeznaczeniem na lokalizację elektrowni wiatrowych

W rozdziale II § 13 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w rejonie wsi: Dobrzyca, Galew, Izbiczno, Sośniczka, Sośnica, Strzyżew z przeznaczeniem na lokalizację elektrowni wiatrowych* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa

kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA Nr XLIV/271/10 RADY GMINY DOBRZYCA z dnia 16 lutego 2010 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w
miejscowości Dobrzyca, Karminiek, Koźminiec i Sośnica**

W rozdziale II § 15 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Dobrzyca, Karminiek, Koźminiec i Sośnica* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA NR X/47/11 RADY GMINY DOBRZYCA z dnia 29 czerwca 2011 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w
miejscowości Dobrzyca dla działki nr 988/3.**

W rozdziale II § 8 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Dobrzyca dla działki nr 988/3* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA NR X/48/11 RADY GMINY DOBRZYCA z dnia 29 czerwca 2011 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w
miejscowości Galew dla działki nr 200/4 (przed podziałem).**

W rozdziale II § 6 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Galew dla działki nr 200/4 (przed podziałem)* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

**UCHWAŁA NR X/49/11 RADY GMINY DOBRZYCA z dnia 29 czerwca 2011 r.
w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w
miejscowości Trzebowa dla działki nr 134/5.**

W rozdziale II § 6 *Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyca w miejscowości Trzebowa dla działki nr 134/5* zatytułowanym „Przepisy szczegółowe” określone zostały najważniejsze zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w zakresie wyznaczenia stref ochrony zabytków archeologicznych oraz wskazania obowiązków i ograniczeń w obrębie tych stref.

5.1.3.

**UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ OCHRONY PRZYRODY I
RÓWNOWAGI EKOLOGICZNEJ**

Południowe i wschodnie obrzeża gminy Dobrzyca podlega ochronie związanej z włączeniem tychże terenów w Obszar Chronionego Krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie, Baszków – Rochy” utworzonego rozporządzeniem Nr 6 Wojewody Kaliskiego z dnia 22 stycznia 1993 r.

W stosunku do stref zadrzewień położonych na obszarze chronionego krajobrazu przewidziano następujące obowiązki:

- pełna ochrona istniejącego drzewostanu,
- zakaz lokalizacji obiektów budowlanych z wyjątkiem lokalnych dróg i sieci infrastruktury technicznej,
- prowadzenie gospodarki zmierzającej do wzbogacenia i zwiększenia różnorodności istniejącego drzewostanu, z uwzględnieniem typów siedlisk

Ponadto na obszarze Gminy Dobrzyca zlokalizowane są następujące obiekty objęte przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody ochroną indywidualną jako pomniki przyrody:

- głąz narzutowy w miejscowości Ruda (poz. rejestru 173).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 176).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 177).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 178).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 179).
- dąb szypułkowy w miejscowości Karmin (poz. rejestru 180).
- dąb szypułkowy w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 181).
- wierzb w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 182).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 183).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 184).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 185).
- klon polny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 186).
- lipa drobnolistna w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 188).
- lipa drobnolistna w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 189).
- platan klonolistny w parku pałacowym w miejscowości Dobrzyca (poz. rejestru 190).
- głąz narzutowy na terenie leśnictwa Karmin (poz. rejestru 192).
- głąz narzutowy na terenie leśnictwa Karmin (poz. rejestru 193).
- dąb szypułkowy w parku podworskim w miejscowości Lutynia (poz. rejestru 557).
- kasztanowiec pospolity w parku podworskim w miejscowości Lutynia (poz. rejestru 558).
- kasztanowiec pospolity w parku podworskim w miejscowości Lutynia (poz. rejestru 559).
- wiąz szypułkowy w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 560).
- dąb błotny w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 561).
- grupa 9 lip drobnolistnych w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 562).
- kasztanowiec pospolity w parku pałacowym w miejscowości Fabianów (poz. rejestru 563).

Szczegółowy rejestr tzw. małych form ochrony przyrody obejmujących pomniki przyrody, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, prowadzony jest przez Starostę Pleszewskiego, zgodnie z przepisami art. 39 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114 z 1991 r., poz. 492 z późn. zmianami).

5.2.

CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY Z UWZGLĘDNIENIEM ZABYTEKÓW O NAJWYŻSZYM ZNACZENIU

5.2.1.

ZARYS HISTORII OBSZRU GMINY

Historia ludzkiego osadnictwa w okolicach Dobrzyca sięga schyłku epoki kamienia i związana jest z występującymi na terenie gminy znaleziskami archeologicznymi potwierdzającymi obecność ludzi na tym terenie w okresie pomiędzy 3900 – 1900 p.n.e. Dużo liczniejsza grupa zabytków archeologicznych potwierdza ciągłość zagospodarowania okolicznych terenów w ramach osadnictwa pradziejowego związanego z kulturą łużycką (1300 – 400 p.n.e.), kulturą pomorską (600 – 200 p.n.e) i kulturą przeworską w okresie wpływów rzymskich (300 p.n.e. – 400 n.e.).

Poza zabytkami archeologicznymi wskazującymi na istnienie osadnictwa na terenie gminy w okresie wczesnego średniowiecza nie ma informacji historycznych potwierdzających intensywne i usystematyzowane zasiedlanie okolicznych terenów. Intensywna kolonizacja obszaru wchodzącego w skład dzisiejszej Gminy Dobrzyca następuje w wiekach XVI, XV i XVI wówczas pojawiają się pierwsze wsie lokowane na prawie polskim i niemieckim Czarnuszka, Dobrzyca, Galew, Karmin, Lutynia, Sośnica (XIV w.) Fabianów, Strzyżew (XV w.) Karmin, Trzepowa (XVI w.). W 1. poł. XV w. Dobrzyca uzyskuje prawa miejskie zmieniając układ przestrzenny z wiejskiego na miejski. Kolejna fala zorganizowanego osadnictwa przypada na przełom XVII i XVIII wieku, wówczas to wykształcają się miejscowości Polskie Olędry, Koźminiec, Izbiczno, Karminiec i Sośniczka, które oparte są na typie tzw. osadnictwa olęderskiego.

Okolice Dobrzycy od czasów średniowiecznych funkcjonowały zawsze jako integralna część Wielkopolski. Nieprzerwanie do II Rozbioru Polski Ziemia Dobrzycka stanowiła część Państwa Polskiego, po 1793 r. weszła w skład Prus funkcjonując – za wyjątkiem krótkiego okresu Księstwa Warszawskiego (1807 – 1815) – po 1815 r. w ramach administracyjnych Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Ponownie w granicach Rzeczypospolitej Dobrzyca i okoliczne miejscowości znajdują się po zwycięskim Powstaniu Wielkopolskim z początkiem 1919 r. i poza okresem II Wojny Światowej na powrót współtworząc historyczną Wielkopolskę początkowo w ramach województwa poznańskiego, potem województwa kaliskiego i ostatecznie województwa wielkopolskiego.

5.2.2.

KRAJOBRAZ KULTUROWY

Z uwagi na dominujące na obszarze gminy jednorodne, dość płaskie, ukształtowanie terenu dominującą rolę w krajobrazie gminy odgrywają przede wszystkim struktury przestrzenne, których głównymi elementami są zespoły tradycyjnej zabudowy (w większości o cechach zabytkowych) skoncentrowane na terenie jedyne historycznego układu urbanistycznego (Dobrzyca) oraz wielu układów ruralistycznych (Czarnuszka, Fabianów, Galew, Izbiczno, Karmin, Karminiek, Karminiec, Koźminiec, Lutynia, Polskie Olędry, Sośnica, Sośniczka, Strzyżew, Trzebin, Trzepowa).

To właśnie wymienione powyżej struktury przestrzenne nadają poszczególnym miejscowościom zlokalizowanym na terenie gminy Dobrzyca ich indywidualny charakter określając je jako skupiska zabudowy wiejskiej, małomiasteczkowej często z zachowanymi zespołami pałacowymi lub dworskimi nieodłącznie towarzyszącymi większym wsiom. W ramach tych struktur tkwią czytelne, historycznie uwarunkowane, typy i rodzaje zabudowy oraz sposób kształtowania układów komunikacyjnych i pewnych zależności przestrzennych określających jakość i rodzaj dominującego na danym obszarze osadnictwa związanego z danym rodzajem działalności gospodarczej związanej, bądź z handlem i świadczeniem usług (miasta) lub też z gospodarką rolną (wsie).

Największy kompleks leśny zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części gminy wchodzący w skład obszaru chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie”, jednakże najbardziej charakterystyczną cechą krajobrazu wschodniej części gminy są pasy wiatrochronne, posiadające bardzo istotny walor przyrodniczy i kulturowy.

Pasy zieleni złożone drzew i krzewów sadzone były przede wszystkim wzdłuż kierunku północny-zachód – południowy-wschód w celu ochrony pól uprawnych przed wiatrami. Oprócz ich aspektu kulturowego mającego związek z przenoszeniem w XIX wieku na tereny Wielkopolski, kultury rolnej stosowanej w krajach zachodnioeuropejskich, równie istotną rzeczą jest ich funkcja ekologiczna polegająca na osłabianiu ruchów poziomych mas powietrza. Pasy wiatrochronne przeciwdziałają także przesuszaniu gleby i w konsekwencji ich stopowieniu oraz stanowią ostoje zwierząt, co ma szczególne znaczenie w przypadku dużej rozległości areałów rolnych w gminie Dobrzyca.

Szczególnym zjawiskiem wśród materialnego dziedzictwa gminy są pojedyncze obiekty architektury kształtujące w wyjątkowy sposób – charakterystyczny dla danego terenu – lokalny krajobraz kulturowy. Do takich obiektów zaliczyć należy określony typ zabudowy mieszkalnej małomiasteczkowej lub wiejskiej, budowle monumentalne, wśród których szczególnie wyróżniają się obiekty sakralne (kościół, dawne zbory ewangelickie), obiekty użyteczności publicznej (ratusze, szkoły, siedziby instytucji publicznych etc.), a także obiekty rezydencjonalne (pałace, dwory) wraz z folwarcznymi zabudowaniami gospodarczymi. Innymi obiektami o równie ważnej funkcji przestrzennej są pewne szczególnie typy historycznie ukształtowanych terenów zieleni urządzonej czyli, parki i ogrody, aleje drzew, cmentarze oraz obiekty tzw. małej architektury m.in. krzyże i kapliczki przydrożne.

Na terenie gminy zarejestrowano trzy obszary o cechach krajobrazu kulturowego objęte ochroną konserwatorską poprzez wpisanie do rejestru zabytków:

- park pałacowy w Dobrzycy – patrz pkt 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy;
- park pałacowy w Fabianowie – patrz pkt 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy;
- park dworski w Trzebinie – patrz pkt 3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy.

Ponadto w granicach administracyjnych Gminy Dobrzyca zlokalizowany jest jeden obszar objęty inną niż konserwatorską ochroną prawną, a mianowicie jest to obszar chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie

Baszków – Rochy” utworzony na mocy Rozporządzenia Wojewody Kaliskiego nr 6 z dnia 22 stycznia 1993 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Kaliskiego Nr 2 poz. 14)

Obszar chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków – Rochy” stanowi rejon obejmujący tereny trzech powiatów krotoszyńskiego, ostrowskiego i pleszewskiego (gm. Zduny Krotoszyn, Rozdrażew, Odolanów, Ostrów Wlkp., Raszków, Dobrzyca, Pleszew), utworzony w celu ochrony obszaru zbliżonego do naturalnego oraz zapewnienia społeczeństwu warunków do wypoczynku i turystyki w środowisku o znaczących walorach przyrodniczych. Powierzchnia obszaru wynosi 55.800 ha, z czego lasy zajmują 15.600 ha (28%), w jego granicach dominują acidofilne lasy liściaste różnego typu z pomnikowymi okazami dębów i buków, często w wieku powyżej 200 lat.

Obszar ten cechuje się znacznym bogactwem flory (stwierdzono dotąd 900 gatunków), m.in. występuje tu wiele gatunków rzadkich i zagrożonych z tzw. Czerwonej Listy Gatunków Ginących i Prawnie Chronionych. Innymi walorami tego obszaru jest też znaczny udział gatunków roślin reprezentujących różne elementy biogeograficzne w tym duża liczba gatunków górskich z licznymi osobliwościami florystycznymi. W skład przedmiotowego obszaru wchodzi kompleks leśnych uroczysk Baszków i Rochy oraz łąki w dolinie rzeki Borownicy o powierzchni 2.500 ha, z czego około 80% stanowią lasy. Najlepiej zachowane w tym zbliżone do naturalnych fitocenozy występują w leśnictwie Baszków. Są to głównie grądy, acidofilne dąbrowy, bory Leucobryo-Pinetum i olsy Ribo nogri-Alnetum i Sphagno-Alnetum. Dzięki wprowadzeniu sosny na obce jej siedliska wytworzyły się tutaj fitocenozy reprezentujące kontynentalny bór mieszany Pino-Quercetum.

Obok roślinności leśnej występują na przedmiotowym obszarze zbiorowiska związane ze stawami rybnymi i łąkami. W okresie jesienno zimowym pola między Rochami i Baszkowem są miejscem żerowania gęsi zbożowych Anser fabalis, które mają swoje noclegowiska na stawach rybnych w dolinie rzeki Baryczy oraz Rochach. Znaczne powierzchnie łąk pomiędzy Zdunami, Piaskami i Rochami są miejscem żerowania licznych bocianów białych. Ich gniazda znajdują się w Piaskach, Kolonii Baszków, Baszkowie oraz Rochach, ponadto pola uprawne dzięki mozaice upraw są dogodnym lęgowiskiem dla przepiórki.

Poza wyżej wymienionym obszarem chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków – Rochy” bardzo istotny element krajobrazu kulturowego tworzą wszystkie zachowane historyczne parki i ogrody, cmentarze oraz układy urbanistyczne i ruralistyczne. Ponadto za elementy składowe krajobrazu kulturowego uznaje się historyczne obszary leśne, rozłogi pól i łąk oraz wytyczoną w przeszłości infrastrukturę komunikacyjną włącznie z przebiegiem linii kolejowej. Inną istotną formą współkształtującą krajobraz kulturowy są zabytki architektury zwłaszcza stanowiące dominanty przestrzenne lub zespoły budowlane a także liczne krzyże przydrożne, kapliczki, elementy małej architektury, drzewa pomnikowe, głazy narzutowe oraz infrastrukturę hydrotechniczną.

5.2.3.

ZABYTKI NIERUCHOME

Większość z najważniejszych obiektów nieruchomości z terenu gminy Dobrzyca została wpisana do rejestru zabytków, pozostałe obiekty ujęte zostały w gminnej ewidencji zabytków. W poniższym wykazie wymieniono obiekty o najistotniejszych wartościach kulturowych i zabytkowych dla dziedzictwa kulturowego gminy z podziałem na funkcje. Dodatkowo obiekty wpisane do rejestru zabytków wzbogacone zostały syntetycznymi opisami.

1. Układy urbanistyczne:

- historyczny układ urbanistyczny miasta Dobrzyca (XV w.).

2. Układy ruralistyczne:

- układ ruralistyczny wsi Czarnuszka. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Fabianów. (XV w.)
- układ ruralistyczny wsi Galew. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Izbiczno. (XVIII w.)
- układ ruralistyczny wsi Karmin. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Karminiek. (XVI w.)
- układ ruralistyczny wsi Koźminiec. (XVIII w.)
- układ ruralistyczny wsi (dawniej miasto) Lutynia. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Polskie Olędry. (XVII w.)
- układ ruralistyczny wsi Sośnica. (XIV w.)
- układ ruralistyczny wsi Strzyżew. (XV w.)

- układ ruralistyczny wsi Trzebowa. (XVI w.)

3. Obiekty architektury sakralnej:

➤ ***kościół parafialny pw. św. Tekli w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]***

Dzieje najstarszej świątyni wzniesionej na miejscu obecnego kościoła sięgają XVI wieku, wówczas to wzmiankowany zostaje drewniany kościół pw. św. Krzyża i św. Katarzyny zniszczony przez pożar w 1545 r., na jego miejscu ufundowany zostaje przez Macieja Dobrzyckiego nowy kościół również strawiony przez ogień w czasie pożaru całej Dobrzycy w 1777 r. W rok po pożarze za sprawą ówczesnego proboszcza S. Łukomskiego i staraniem Augusta Gorzeńskiego wzniesiona zostaje przez cieślę A. Wilczewicza istniejąca do dziś drewniana świątynia pw. św. Tekli. W ciągu XIX i XX w. kościół kilkakrotnie przebudowywany i rozbudowywany zatracił swe pierwotne proporcje. Obecnie rozplanowany na rzucie wydłużonego prostokąta z węższym, wyodrębnionym, wydłużonym prezbiterium zamkniętym trójbocznie z niższą zakrystią przylegającą od wschodu i z czworoboczną wieżą od zachodu. Kościół o konstrukcji zrębowej w najstarszej części, pozostałe ściany zapewne o konstrukcji szkieletowej, od zewnątrz oszalowany deskami i listwami umieszczonymi na łączeniu desek. Wnętrze jednoprzestrzenne zwieńczone belkowymi stropami z ozdobnymi drewnianymi sufitami. Drewniana wieża od zachodu wtopiona w korpus świątyni, zwieńczona hełmem namiotowym z iglicą, kulą i krzyżem. Przy wschodnim szczycie nawy drewniana wieżyczka na sygnaturkę. Korpus nakryty dachem dwuspadowym, prezbiterium niższe z dachem dwuspadowym z trójpółaciowym zamknięciem. Od strony południowej do nawy przylega niska kruchta boczna. Wszystkie dachy kryte gontem, hełmy blacha.

➤ ***kościół poewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Dobrzycy (parafia Dobrzyca) [w rejestrze zabytków]***

Obiekt reprezentujący sakralną architekturę protestancką wybudowany około 1841 roku dla okolicznych mieszkańców wyznania ewangelicko-augsburskiego. Wzniesiony na rzucie wydłużonego prostokąta z jednoprzestrzennym wnętrzem z z drewnianym stropem i dwuspadowym dachem o niewielkim kącie nachylenia. Korpus główny zamknięty absydą z dwoma pomieszczeniami pomocniczymi po bokach. Od północy dodatkowe pomieszczenie pełniące funkcję zakrystii. Wzdłuż ścian bocznych drewniane empory połączone z emporą organową w części zachodniej. Całość utrzymana w formach klasycystycznych z elewacją tynkowaną, dekorowaną boniami i skromnymi gzymsami oraz oprawami otworów okiennych. Zapewne w 2. poł. XIX w. dobudowana została do korpusu czterokondygnacyjna wieża z pomieszczeniem pomocniczym w narożu. Wieża utrzymana w stylistyce neoromańskiej pierwotnie z trójkątnymi szczytami w zwieńczeniu i iglicowym hełmem, obecnie wieża zamknięta prostym gzymsem i zwieńczona baniastym hełmem.

➤ ***kościół parafialny pw. św. Barbary w Karminie [w rejestrze zabytków]***

Klasycystyczna w stylu świątynia w Karminie pobudowana w 1826 roku z fundacji Witta Gorzeńskiego herbu Nałęcz na miejscu wcześniejszego drewnianego kościółka z 1719 r. Parafia wzmiankowana w XV wieku, w 2. poł. XVII w. funkcjonuje w miejscowości zbór braci czeskich. Obecna murowana świątynia założona na rzucie prostokąta (nawa główna) z węższym wyodrębnionym, prezbiterium zamkniętym prosto i zakrystią stanowiącą przedłużenie prezbiterium, od zachodu dostawiona wieża. Wnętrze jednoprzestrzenne z obszernym chórem muzycznym w części zachodniej. Nawa kryta dachem dwuspadowym, prezbiterium z zakrystią, niższym dachem trójspadowym, a wieża zwieńczona hełmem. Dachy w całości kryte dachówką ceramiczną oraz blachą w części hełmu wieży. Elewacje tynkowane fakturą z gładkimi pilastrami i obramieniami okiennymi i gzymsami. Elewacje artykułowane charakterystycznymi półkolistymi oknami.

- dzwonnica w zespole sakralnym w Karminie

➤ ***kościół poewangelicki, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Koźmińcu [w rejestrze zabytków]***

Budynek kościoła wzniesiony w latach 1899-1901 z funduszy gminy ewangelickiej Deutsch-Koschnim-Hauland ustanowionej w 1876 r. Obiekt murowany z cegły na kamiennym cokole w zbudowany z zachowaniem cech stylistycznych charakterystycznych dla budowli neogotyckich. Kościół orientowany, jednonawowy z prezbiterium zamkniętym prostokątnie oraz z masywem wieżowym od strony zachodniej, dachy nad prezbiterium, nawą i wieżą dwuspadowe o dużym kącie nachylenia połaci. Elewacje ceglane z elementami detalu wyrabianego w tynku, otwory okienne o wystroju ostrołuku, na zewnątrz wykonane przypory, Szczyty urozmaicone sterczynami, w szczycie wieży umieszczone tarcze zegara. Wnętrze z emporą organową w większości z oryginalnym wystrojem. Budynek pastorałki wybudowany w 1. ćw. XX w. z secesyjnymi elementami stylistycznymi, usytuowany kalenicową do głównej drogi, podpiwniczony, parterowy z mieszkalnym poddaszem z wysokim dachem naczółkowym. Budynek murowany z cegły, z kamiennym cokolem i tynkowanymi elewacjami, od wschodu zachowana drewniana weranda.

➤ ***kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Lutyni [w rejestrze zabytków]***

Kościół pobudowany w 1802 r. z fundacji ówczesnego właściciela Lutynia Józefa Otuskiego na miejscu starszego drewnianego kościoła z XVI wieku (parafia Lutyńska zapewne jeszcze starsza). Bardzo ciekawy architektonicznie budynek kościoła prezentuje cechy wspólne dla stylu barokowego (wieża) i klasycystycznego korpus główny i zakrystia. Świątynia orientowana, zbudowana na planie wydłużonego prostokąta z wyodrębnioną kwadratową w rzucie wieżą od zachodu i z półokrągłą zakrystią przylegającą do prosto zamkniętego prezbiterium. Wnętrze świątyni salowe z krótkim prezbiterium równym szerokości nawy i wyodrębnionym łukiem tęczowym. Dach nad korpusem dwuspadowy kryty blachą, nad zakrystią dach półkopulasty, w zwieńczeniu wieży hełm baniasty z przezroczem zwieńczony iglicą, nad łączeniem nawy i prezbiterium wieżyczka na sygnaturkę. Elewacje tynkowane z płaskim detałem architektonicznym.

➤ ***kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny w Sośnicy [w rejestrze zabytków]***

Drewniana świątynia, wzniesiona w 1745 r. stanowi przykład XVIII-wiecznego ludowego budownictwa sakralnego. Kościół pobudowany na miejscu wcześniejszej – także drewnianej świątyni – wzmiankowanej w 1445 r., fundowany przez Konstantego Rogalińskiego. Kościół poddany gruntownej restauracji na początku XIX w. Zapewne wówczas dobudowane zostały do pierwotnej budowli zakrystia (konstrukcja ryglowa), kruchta boczna (zapewne konstrukcji ryglowej) oraz drewniana wieża na słup wraz z murowaną kruchtą. Kościół założony na planie zbliżonym do trapezu z lekko przełamaną linią ścian bocznych i niewyodrębnionym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Wnętrze salowe, od północnego-zachodu prostokątna zakrystia, po stronie południowo-wschodniej kruchta boczna. Przed nawą dwukondygnacyjna wieża z szerszą kruchtą u dołu z zaokrąglonymi narożnikami. Kościół o konstrukcji sumikowi-łatkowej, szalowany na zewnątrz, z blaszaną wieżyczką na sygnaturkę. Dach dwuspadowy, wspólny nad nawą i prezbiterium, zakończony trójpołaciowo. Pozostałe dachy trójspadowe, całość kryta gontem nad nawą dwuspadowy, nad prezbiterium wielopołaciowy, całość kryta gontem.

4. Obiekty architektury rezydencjonalnej:

➤ ***dwór w Czarnuszcze***

➤ ***pałac w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]***

Siedziba rycerska rodu Dobrzyńskich herbu Leszczyc, prawdopodobnie właścicieli okolicznych ziem od XIV wieku. Zapewne w miejscu obecnego pałacu istniał drewniany dwór, po czym tzw. kamienica, czyli wzniesiona z kamienia wieża mieszkalna nazywana w czasach późniejszych zamkiem (1717 r.). Obiekt wielokrotnie zmieniał właścicieli, remontowany i przebudowywany. W latach 1717 – 1816 we władaniu rodziny Gorzeńskich herbu Nałęcz Aleksandra, Antoniego i Augustyna. Współcześnie zachowana architektura pałacu związana z działalnością inwestycyjną gen. Augustyna Gorzeńskiego. W najstarszej XVI-wiecznej formie pałac wzmiankowany jako tzw. kamienica na kopcu podlegająca w ciągu XVII i XVIII rozbudowie. Najprawdopodobniej obecna forma ukształtowana ok. 1785 r., ostatecznie budowa pałacu w obecnym kształcie ukończona w latach 1795 - 1999 wg ostatecznych klasycystycznych przekształceń zaprojektowanych przez znanego warszawskiego architekta Stanisława Zawadzkiego. Pałac utrzymany w stylistyce klasycystycznej, murowany, otynkowany, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, wzniesiony na rzucie prostopadłe ustawionych prostokątów z portykiem u zbiegu obu skrzydeł. Każde ze skrzydeł nakryte połączonymi u zbiegu dachami trójpołaciowymi. Wnętrze dwutraktowe o poszczególnych pomieszczeniach połączonych amfiladą z reprezentacyjną klatką schodową w części pd.-wsch. połączoną z westybuliem na parterze i piętrze. Pomieszczenia o charakterze reprezentacyjnym zlokalizowane na piętrze. Za wyjątkiem reprezentacyjnego portyku z płaskorzeźbionym tympanonem, elewacje obiektu dekorowane płaskim, klasycystycznym detałem architektonicznym z boniowaniem na narożach, płycinami, obramieniami okiennymi i profilowanymi gzymsami. Wnętrze zdobione dekoracyjnymi stiukami i malowidłami. Wykaz prac remontowo-konserwatorskich przy obiekcie obejmuje wymianę pokrycia dachowego w 4. ćw. XIX w., kapitalny remont prowadzony w latach 1951 -1958 oraz w okresie pomiędzy 1988 r. i 2005 r.

➤ ***oficina pałacowa w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]***

Zbudowana w końcu XVIII w., w początku XIX wieku pełniła funkcję pokoi gościnnych, później mieszkanie lokaja i pralnia, od 1988 r. budynek administracyjny muzeum gruntownie wyremontowany w latach 90. XX w. i na pocz. XXI w. Usytuowana w pobliżu pałacu przy alei prowadzącej w kierunku pd.-zach. do tzw. osady ogrodniczej, zwrócona fasadą w kierunku północno-zachodnim. Budynek niepodpiwniczony, murowany, tynkowany, parterowy z użytkowym poddaszem, założony na rzucie prostokąta, nakryty dachem łamanym – tzw. dachem uskokowym lub krakowskim. Wnętrze dwutraktowe z sienią przejściową na osi. Po środku dłuższych elewacji na osi sieni niewielkie ryzality stanowiące obramienia otworów wejściowych, od góry ryzality zamknięte trójkątnym naczółkiem. Dekoracja architektoniczna elewacji złożona z płasko opracowanych klasycznych detali w postaci boniowania na narożach, półkolumn w ryzalitach, opasek okiennych, profilowanych gzymsów i pilastrów.

➤ ***pawilon pałacowy tzw. panteon w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]***

Wzniesiony w końcu XVIII wieku, przed 1939 r. zlokalizowano w nim cieplarnię. Remontowany w międzywojniu, w latach 50. XX w. i na przełomie XX i XXI wieku. Usytuowany w południowej części parku w pobliżu granicy założenia, zwrócony frontem w kierunku północnym. Obiekt niepodpiwniczony, murowany, tynkowany, parterowy z głębokim kanałem grzewczym. Zbudowany na rzucie koła jednoprzestrzennym wnętrzem i od strony północnej z prostokątnym portykiem kolumnowym w porządku doryckim z tokańskimi kolumnami ze schodami z trzech stron. Portyk nakryty dachem dwuspadowym, pozostała część nakryta spłaszczoną kopułą. Wewnątrz w ścianach rozmieszczone symetrycznie nisze zamknięte półkoliście.

➤ ***monopter palacowy w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]***

Zbudowany w końcu XVIII wieku jako glorieta, usytuowany na sztucznej wyspie po zachodniej stronie stawu. Obiekt murowany, parterowy, z wysokim boniowanym podpiwniczeniem, na planie koła z dobudowanymi zewnętrznymi schodami, na boniowanym podwyższeniu ustawiona kolumnada złożona tokańskich kolumn wspierających dekoracyjny gzyms. Całość nakryta spłaszczoną kopułą. Obiekt całkowicie wyremontowany w latach 2007-2008.

➤ ***pałac w Fabianowie [w rejestrze zabytków]***

Wzniesiony ok. 1900 r. w stylistyce eklektycznej z zastosowaniem historyzujących detali wystroju architektonicznego. W okresie późniejszym rozbudowany o przybudówkę usytuowaną przed elewacją frontową. Murowany z cegły, dwukondygnacyjny z poddaszem i wysoką suteroną i pięciokondygnacyjną wieżą w północno-zachodnim narożu. Całość nakryta płaskimi stropodachami łącznie z późniejszą dobudówką od frontu. Zbudowany na rzucie prostokąta z ww. wieżą i wysuniętym skrzydłem od strony południowo-zachodniej z bocznym wejściem. Elewacje w większości ceglane w dolnych częściach licowane granitowymi ciosami w technice *opus isodomum*, detal architektoniczny wyodrębniony z lica elewacji, tynkowany w postaci opasek okiennych, płycin, naczółkowych nadokienników, lizen, gzymsów itp.

➤ dwór w Karminie

➤ oficyna dworska w Karminie

➤ ***dwór w Sońnicy [w rejestrze zabytków]***

Klasycystyczny, zbudowany przed 1780 r., na początku XIX w. rozbudowany o kolumnowy portyk zwieńczony trójkątnym frontonem i w czasach późniejszych częściowo przebudowany i remontowany (koń. XIX w., ok. 1965 r.). Wzniesiony na planie prostokąta, murowany z cegły, podpiwniczony, parterowy z użytkowym poddaszem, nakryty wysokim dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną. Wnętrze dwu i półtraktowe, nakryte stropem i w pd.-zach. części ze sklepieniami krzyżowymi. Elewacje o bardzo skromnej dekoracji z opaskami okiennymi, profilowanym gzymsem z kroksztykami i boniowaniem na narożach. Nowsze otwory okienne zamknięte odcinkowo.

➤ ***dwór w Trzebinie [w rejestrze zabytków]***

Według daty zachowanej na chorągiewce wzniesiony w 1892 r., zrealizowany w połowie (brak południowego skrzydła) wg stylistyki utrzymanej w typie tzw. kostiumu francuskiego. Murowany z cegły, podpiwniczony, parterowy z użytkowym (mieszkalnym), nakryty wysokim dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną. Zbudowany na rzucie zbliżonym do kwadratu z okrągłą wieżyczką zwieńczoną kopulastym hełmem w północno-zachodnim narożniku i zryzalitowaną elewacją wschodnią oraz wysuniętym gankiem wejściowym w południowej części elewacji zachodniej z wejściem głównym. Układ wnętrza niesymetryczny, dwu i półtraktowy z boczną sienią z dwoma wejściami. Elewacje tynkowane ze skromnym detalem architektonicznym w postaci opasek okiennych, płycin i obramień arkadowych otworów w ganku wejściowym.

➤ pałac w Trzebowej

5. Obiekty architektury użyteczności publicznej.

➤ Szkoła Podstawowa przy ul. Parkowej w Dobrzycy

➤ dawny budynek szkoły protestanckiej przy ul. Pleszewskiej 4 w Dobrzycy

➤ dawna stacja kolejki wąskotorowej w Dobrzycy

➤ ***dawny zajazd pocztowy ze stanem przy Rynku 16 w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]***

Wzniesiony w 2. połowie XVIII w., jeden z najstarszych murowanych budynków w Dobrzycy, wg lokalnej tradycji budynek wchodził pierwotnie w skład posiadłości dworskich. Od końca XIX wieku w prywatnych rekach. Budynek stanowi przykład tradycyjnej małomiasteczkowej architektury o formach klasycyzujących z charakterystycznie wyłamanymi fragmentami dachu nad naczółkami wieńczącymi otwory wejściowe. Budynek zbudowany na rzucie wydłużonego prostokąta, w układzie kalenicowym, parterowy, niepodpiwniczony, z przejazdem w południowej części i przylegającą dawną stajnią-wozownią. Wnętrze w układzie dwutraktowym. Nad częścią parterową wysoki dach trójpołaciowy kryty dachówką ceramiczną. Wystroj architektoniczny elewacji bardzo skromny

➤ dawny ratusz przy Rynku 15 w Dobrzycy

➤ dawny hotel i restauracja przy Rynku 2 w Dobrzycy

- dawny szpital przy Rynku 5 w Dobrzycy
- dawny hotel i restauracja przy ul. Koźmińskiej 10 w Dobrzycy
- dawna poczta przy ul. Koźmińskiej 18 w Dobrzycy
- dawna szkoła w Fabianowie
- dawna szkoła podstawowa w Galewie
- dawna szkoła w Izbicznie
- Szkoła Podstawowa w Karminie
- dawna szkoła w Karminku
- dawna szkoła Karmincu
- sala wiejska w Karmincu
- Szkoła Podstawowa w Koźmincu
- dawna szkoła, ob. przedszkole w Koźmincu
- biblioteka publiczna w Koźmincu
- dawna sala wiejska w Koźmincu
- „Bar pod wieżyczką” w Koźmincu
- dawna szkoła w Lutyni
- dawna szkoła w Polskich Olędрах
- Szkoła Podstawowa w Sośnicy
- dawny gościniec w Sośnicy
- dawna szkoła w Sośnicy
- dawna szkoła w Sośniczce
- dawna szkoła w Strzyżewie

6. Obiekty architektury mieszkaniowej ujęte w gminnej ewidencji zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem:

➤ ***dom mieszkalny przy Rynku 1 w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]***

Obiekt wzniesiony w 1844 r. (wg niezrachowanej daty umieszczonej pierwotnie w szczycie facjaty frontowej), klasycystyczny, zbudowany na rzucie prostokąta, podpiwniczony, parterowy z mieszkalnym poddaszem z facjatą na osi elewacji frontowej. Szerokofrontowy, z wysokim dachem naczółkowym krytym dachówką ceramiczną z oknem powiekowym umieszczonym na osi elewacji podwórzowej. Wnętrze dwutraktowe z przełotową sienią po środku. Elewacje tynkowane o płaskiej, skromnej, klasycystycznej dekoracji w formie pilastrów i profilowanych gzymsów. o ok. połowy XIX w. Obiekt stanowi bardzo dobry przykład małomiasteczkowej architektury klasycystycznej.

7. Obiekty architektury gospodarczej ujęte w gminnej ewidencji zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem:

➤ ***spichlerz w Karminie [w rejestrze zabytków]***

Budynek murowany wzniesiony w 1828 roku w stylu historyzującym stanowi cenny przykład architektury epoki romantyzmu. Budynek charakteryzowany dekoracyjnym detalem architektonicznym odwołującym się do wzorów renesansowych. Całość podpiwniczona, część parteru wzniesiona z kamienia polnego, wyższe kondygnacje ceglane. Spichlerz na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym. Elewacje tynkowane z dekoracyjnym detalem i charakterystycznymi pseudoryzalitami na skrajach elewacji frontowej.

➤ ***spichlerz w Sośnicy, ob. budynek mieszkalny [w rejestrze zabytków]***

Budynek murowany wzniesiony w latach 1830-1840 za sprawą Michała Chłapowskiego, ówczesnego właściciela dóbr Sośnickich, stanowi przykład budownictwa okresu romantyzmu wzorującego się na architekturze historycznej. Pomimo swego gospodarczego przeznaczenia budynek został potraktowany dekoracyjnie, utrzymany w stylistyce neorenesansowej wzorowanej na XVI-wiecznych zamkach i pałacach włoskich. Wzniesiony z użyciem cegły i kamienia polnego, na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny nakryty dachem dwuspadowym. Elewacje tynkowane z dekoracyjnym detalem i wyraźnymi podziałami architektonicznymi. Na początku XX w. obiekt zaadaptowany na pomieszczenia mieszkalne.

8. Zabytki techniki:

- młyn w Dobrzycy
- most kolejki wąskotorowej w Fabianowie
- wiatrak-koźlak w Polskich Olędрах
- wiatrak-koźlak w Sośniczce

9. Historyczne ogrody i parki krajobrazowe.

- park dworski w Czarnuszcze

➤ **park pałacowy w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Założony wraz z gruntowną przebudową pałacu na miejscu wcześniejszego ogrodu włoskiego wzmiankowanego w źródłach w 1717 r. przez projektanta Giencza. Park krajobrazowy w typie tzw. parku angielskiego o cechach sentymentalno-romantycznych obejmuje 9,2 ha, częściowo park wchłonął istniejący wcześniej w pobliżu pałacu folwark. W południowo-zachodniej części założenia usytuowane tereny ogrodów warzywnych i sadów z domkiem ogrodnika z końca XIX w. Park rozplanowany na rzucie czworoboku z wydłużoną częścią pn.-zach. wzdłuż rzeczki Potoka, na której założony staw ze sztuczną wyspą. Na wyspie jeden z pawilonów ogrodowych tzw. monopter, ponadto na terenie parku zlokalizowane dwa inne pawilony tzw. monopter i oficyna i inne obiekty tj. sztuczna grotta z istniejącymi do 1963 r. sztucznymi ruinami tzw. kasztel złożony z dwóch baszt połączonych murem, sztuczne wzgórze widokowe, ptaszarnia oraz niezachowane brama wodna i szklarnie. Wokół parku częściowo zachowane murowane z cegły ogrodzenie. Zachowane główne osie widokowe i częściowo rewaloryzowany na przełomie XX i XXI wieku układ alejek. Drzewostan zróżnicowany z nowszymi nasadzeniami z końca XIX w. z najbardziej znanym okazem płataną klonolistnego o obwodzie ponad 10 metrów. Na osi głównego wjazdu do parku pierwotnie zlokalizowana była XVIII-wieczna stajnia dla koni cugowych i wozownia założona na rzucie podkowy, nadbudowana o jedną kondygnację w połowie XIX w.

➤ park strzelecki w Dobrzycy

➤ **park pałacowy w Fabianowie [w rejestrze zabytków]**

Krajobrazowy, założony zapewne w ostatnie ćwierci XIX w. na powierzchni 2,15 ha w bezpośrednim otoczeniu pałacu, przekształcony w części południowo-zachodniej po 1972 r. w związku z budową nowych obiektów na potrzeby Domu Opieki Społecznej. Rozplanowany na planie nieregularnego czworoboku wydłużonego na osi północ-południe, na niewielkim stoku schodzącym w kierunku rzeki Lutyni. Od strony północnej otoczony kamiennym murem, w parku niewielki staw otoczony groblą, przed pałacem gazon, przy ścieżce prowadzącej w stronę parku cmentarzyk dla psów dziedzica z zachowanymi nagrobkami. Najstarszy drzewostan złożony głównie z lip, robinii, klonów, świerków, brzoź i pojedynczych dębów błotnistych.

➤ park dworski w Karminie

➤ park dworski w Lutyni

➤ park dworski w Sośnicy

➤ **park dworski w Trzebinie [w rejestrze zabytków]**

Niewielki park krajobrazowy zachowany fragmentarycznie usytuowany w kierunku południowym od dworu ze stawem i częściowo pierwotnym drzewostanem.

10. Historyczne cmentarze wszystkich wyznań ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

11. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

5.2.4.

ZABYTKI RUCHOME

Najcenniejsze zespoły zabytków ruchomych stanowiące o dziedzictwie kulturowym zachowane zostały na wyposażeniu obiektów sakralnych z tereny gminy oraz w obrębie zespołu pałacowo-parowego w Dobrzycy. W poniższym wykazie wymieniono obiekty o najistotniejszych wartościach z opisem zespołu ruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

➤ **Dekoracja stiukowa i malarska wnętrza pałacu oraz elementy dekoracyjne w parku w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

Całość klasycystycznej dekoracji malarskiej autorstwa Antoniego Smuglewicza i Roberta Stankiewicza oraz sztukatorskiej autorstwa Michała Ceprowskiego vel Ceptowicza zachowanej we wnętrzu pałacu o wysokich walorach artystycznych, naukowych i historycznych. Ponadto elementy ruchome z przełomu XVIII i XIX w. w postaci pieców, płaskorzeźb, posągów i elementów rzeźbiarskich zlokalizowanych we wnętrzu pałacu i na terenie parku.

➤ **Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Tekli w Dobrzycy [w rejestrze zabytków]**

32 obiekty tworzące spójny stylistycznie, barokowy zespół wyposażenia z elementami gotycko-renesansowymi i ludowymi. Zabytki te stanowią integralną grupę ruchomości tworzących wyposażenie kościoła, reprezentując dzieła snycerki, rzeźby, malarstwa, aurealiów z okresu od przełomu XVI i XVII wieku do 2. poł. XVIII wieku.

➤ **Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Barbary w Karminie [w rejestrze zabytków]**

13 obiektów tworzących dość spójny zespół obiektów sztuki snycerskiej, rzeźbiarskiej, malarzkiej reprezentującej przede wszystkim stylistykę późnobarokową i klasycystyczną z przełomu XVIII wieku oraz z 1. poł. XIX wieku. A także elementy stanowiące dzieła sztuki gotyckiej.

➤ ***Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Lutyni [w rejestrze zabytków]***

23 obiekty tworzące zróżnicowane stylistycznie, barokowy i klasycystyczny zespół wyposażenia kościoła zbudowanego na początku XIX wieku. Zabytki te stanowią integralną część wyposażenia kościoła, reprezentując głównie dzieła snycerki, rzeźby, malarstwa, aurealiów i rzemiosła artystycznego z okresu od XVII do 1. poł. XIX wieku.

➤ ***Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Marii Magdaleny w Sośnicy [w rejestrze zabytków]***

19 obiektów tworzących jednorodny stylistycznie, przede wszystkim barokowy zespół wyposażenia stanowiącego integralne wyposażenie kościoła. Poszczególne obiekty wykonane głównie w XVIII wieku stanowią dzieła snycerki, stolarki, rzeźby, malarstwa, aurealiów i rzemiosła artystycznego, także XIX-wiecznej sztuki ludowej.

5.2.5.

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Pod względem geograficznym i geologicznym gmina Dobrzyca położona jest w obrębie mezoregionu Wysoczyzny Kaliskiej. Jest to obszar równiny morenowej wykształconej w stadiale Warty zlodowacenia środkowopolskiego reprezentujący pofalowany krajobraz o deniwelacjach sięgających do 10 m i niewielkich kilkuprocentowych spadkach terenu. Poza rozległymi terenowymi obniżeniami kotlinnymi obszar ten charakteryzują doliny rzek Lutyni i jej dopływu rzeki Potoka oraz pozostałe pomniejsze cieki wodne. Rzeki w gminie Dobrzyca płyną w kierunku z południa na północ. Większość obszaru gminy zajmują utwory czwartorzędowe w postaci płaszczyn glin zwałowych oraz piasków akumulacji lodowcowej z licznymi głazami. Wyspowo występują tu także płyty trzeciorzędowych pstrych ilów, w na obszarach dolinnych mady i piaski rzeczne. To właśnie na tarasach zalewowych wspomnianych rzek występują najżyźniejsze gleby i to te tereny najintensywniej koncentrowały osadnictwo od mezolitu, poprzez neolit, epokę brązu, epokę żelaza aż po czasy późnego średniowiecza.

Na terenie gminy Dobrzyca zlokalizowana została duża ilość stanowisk archeologicznych, a ich wartość naukowo-badawczą należy ocenić jako zróżnicowaną. Można uznać, iż stanowiska te rozmieszczone są regularnie i podzielić je na dwa główne skupiska stanowisk archeologicznych. Otóż około 60% wszystkich stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych metodą AZP stanowią stanowiska zlokalizowane wzdłuż rzeki Lutyni (wraz z bezimiennymi dopływami) w okolicach miejscowości Lutynia, Fabianów, Sośnica, Czarnuszka, Karmin, Karminiek i Trzebowa. Drugie zgrupowanie stanowisk archeologicznych szacowane na około 30 % z całości stanowisk na terenie gminy zlokalizowane jest wzdłuż największego w tym rejonie dopływu Lutyni, czyli Potoki w okolicach Dobrzyca rozdzielającej się na Potokę A i Potokę B, nad którą położone są miejscowości Strzyżew i Dobrzyca.

Zlokalizowane w obydwu skupiskach stanowiska archeologiczne charakteryzują się bardzo szerokim przekrojem kulturowo-chronologicznym, gdyż wśród stanowisk odnajdujemy osady i ślady osadnicze świadczące o osadnictwie pradziejowym związanym zarówno kulturą łużycką, pomorską, przeworską i wczesnośredniowieczną oraz średniowieczną i nowożytną.

W kilku miejscach zlokalizowano także pojedyncze stanowiska z okresu neolitu, jednak stanowią one bardzo wąską grupę znalezisk.

Stosunkowo liczniej reprezentowana jest kultura łużycka z cennym cmentarzyskiem halsztackim w okolicach Trzebina i cmentarzyskiem z epoki brązu w okolicach Lutyni. Okres kultury pomorskiej reprezentuje zaledwie kilka stanowisk, ale z jednym bardzo ważnym dla wyróżnienia kultury wejherowsko-krotoszyńskiej stanowiskiem w okolicy Sośnicy. Najliczniej reprezentowanym na terenie gminy Dobrzyca osadnictwem jest to związane z kulturą przeworską (Dobrzyca, Fabianów, Lutynia, Czarnuszka, Strzyżew, Sośnica, Karmin, Karminiek) z kilkoma cennymi cmentarzyskami i osadami. Równie wiele stanowisk związanych jest z okresem wczesnego średniowiecza i średniowiecza z osadami wiejskimi i miejskimi (Lutynia, Dobrzyca) oraz szczególnie interesującymi średniowiecznymi kopcami podworskimi (Dobrzyca, Czarnuszka, Karminiek i Karmin).

W okresie wczesnego i późnego średniowiecza następuje okres intensywnej lokalizacji wsi związane z przebudową stosunków osadniczych i lokacją wsi na prawie niemieckim (XIV-XV w.). W okresie nowożytnym osadnictwo na terenie gminy Dobrzyca stopniowo wykracza poza zajmowane wcześniej rejony dolin rzecznych i obejmuje także tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtują się obecne układy takich miejscowości jak: Izbiczno, Koźminiec, Polskie Olędry, Trzebowa.

Wszystkie stanowiska średniowieczne i nowożytne występujące w pobliżu wymienionych miejscowości wyznaczają tym samym ich najstarszą metrykę.

W chwili obecnej w przypadku wielu stanowisk trudno jest sprecyzować ich wartość poznawczą, zwłaszcza tych związanych z osadnictwem pradziejowym. W związku z tym na wytypowanych przez WUOZ stanowiskach archeologicznych należy najpierw przeprowadzić szczegółową ich inwentaryzację oraz wykonać badania weryfikacyjno-sondazowe, a na ich podstawie dokonać wyboru obiektów archeologicznych przeznaczonych do wpisu do rejestru zabytków.

Najistotniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego gminy Dobrzyca biorąc pod uwagę zabytki archeologiczne stanowią obiekty o widocznej formie krajobrazowej takie jak:

➤ ***Kopiec podworski (tzw. grodzisko stożkowate) w Czarnuszcze [w rejestrze zabytków]***

Obiekt reprezentujący istotną w skali regionu wartość historyczną i naukową stanowiący pozostałość po drewnianym dworze funkcjonującym od połowy XIV do przełomu XV i XVI wieku. Zachowany w postaci częściowo kopca porośniętego drzewami i krzewami o wysokości dochodzącej do około 3 m. i średnicy około 26 m ze słabo rozpoznawalną pozostałością fosy o szerokości dochodzącej do 5 metrów i śladami dodatkowego wału po zachodniej stronie nasypu. Prace wykopaliskowe prowadzone w obrębie obiektu w 1986 r. wykazały ślady użytkowania kopca i określiły dwie fazy jego funkcjonowania. W wazie wcześniejszej kopiec usypano do wysokości 2,5m a na jego kulminacji w centrum wybudowany został drewniany budynek w oparciu o technikę zrębową mający formę trójkondygnacyjnej wieży. Faza druga związana jest z częściową niwelacją i wyrównaniem kopca i wzniesieniem na pogorzelisku nowego nieokreślonego do końca obiektu. W źródłach jako właściciele dworu funkcjonują Wieniawici Przeczlaus i Hynek.

➤ ***Kopiec podworski (tzw. grodzisko stożkowate) w Karminie [w rejestrze zabytków]***

Obiekt reprezentujący istotną w skali regionu wartość historyczną i naukową stanowiący pozostałość po drewnianym dworze funkcjonującym od połowy XIV do przełomu XV i XVI wieku. Zachowany w postaci częściowo rozwieszonego (w części północnej) kopca o wysokości dochodzącej do około 3,5 m. i średnicy około 32 m z pozostałością po fosie o szerokości od 5 do 7 metrów łączącej się z niewielkim ciekim wodnym. W centrum nasypu istnieje niewielkie zagłębienie. Podczas prac wykopaliskowych prowadzonych w obrębie obiektu w 1934 r. i 1986 r. wydobyty zabytkowy materiał ruchomego potwierdził istnienie drewnianego dworu zniszczonego przez pożar w końcu XV wieku.

➤ ***Grodzisko wczesnośredniowieczne w Lutyni [w rejestrze zabytków]***

Stanowisko archeologiczne odkryte w l. 30. XX w. Do chwili obecnej nie przebadane wykopaliskowo, obecnie zalesione. Częściowo naruszone poprzez nielegalne wykopy na koronie wału i na majdanie. Od strony południowej fragmentarycznie zachowany wał obronny drewniano-ziemny, w części zachodniej i północnej widoczne w wykopach kamienie polne stanowiące materiał konstrukcyjny użyty do budowy wału.

W przypadku stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ponadto wśród istotnych stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych zostało 205 obiektów zabytkowych w zespołach, gdzie wydzielono:

- 193 osady
- 3 cmentarzyska
- 3 grodziska

Poza zespołami, gdzie wydzielono:

- warstwy archeologiczne w strefie układu urbanistycznego Dobrzycy
- 5 osad

(Źródło ww. danych: Gminna ewidencja zabytków archeologicznych gminy Dobrzyca)

Zgodnie z art. 3. pkt 4. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

A zatem zabytki archeologiczne stanowią ważną część szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, w tym przypadku związanego z terenem gminy Dobrzyca. Na pełen zasób tychże zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące, a także skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje zabytki archeologiczne za istotne źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych w Polsce jest ogólnokrajowy program badawczo-konserwatorski nazywany Archeologicznym Zdjęciem Polski (AZP). Program ten systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym danego obszaru, głównie poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak zastrzec, iż zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych stanowi zbiór otwarty i jest stale uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu.

Gminna ewidencja zabytków archeologicznych dla gminy Dobrzyca założona została w latach 2012-2013.

5.2.6.

ZABYTKI W ZBIORACH MUZEALNYCH I INNYCH

Na terenie gminy zlokalizowane jest jedno muzeum o znaczeniu ponadregionalnym, a mianowicie Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy – Zespół Pałacowo-Parkowy. Muzeum to stanowi jednostkę kultury w stanowiącą własność i finansowaną przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego i strukturalnie nie jest związane z Samorządem Gminy Dobrzyca.

Gmina Dobrzyca nie posiada w zorganizowanej formie zasobów, które można by określić jako obiekty muzealne.

Jednakże samorząd lokalny prowadzi ścisłą współpracę z Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy – Zespół Pałacowo-Parkowy w sferze organizowania czasowych ekspozycji poświęconych tradycji, historii i dziedzictwa regionu Ziemi Dobrzyckiej.

5.3.

ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

5.3.1.

REJESTR ZABYTEKÓW

REJESTR ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH

Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel	Stan zachowania
Dobrzyca	Kościół parafialny pw. św. Tekli	Kl.IV-73/71/53	30.10.1953	parafia rzymskokatolicka	dobry
Dobrzyca	Zbór ewangelicki, ob. rzymskokatolicki kościół filialny pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych	439/A	30.04.1986	parafia rzymskokatolicka	dostateczny
Dobrzyca	Pałac	848/Wlkp/A	03.10.1949	województwo wielkopolskie	bardzo dobry
Dobrzyca	Park pałacowy (park, ogród użytkowy tzw. „słodki ogródek” i ogród użytkowy)	848/Wlkp/A	14.10.1958 i 05.10.2011	województwo wielkopolskie	bardzo dobry
Dobrzyca	Oficyna pałacowa oraz dwa pawilony ogrodowe (tzw. panteon i tzw. Monopter) w parku pałacowym	848/Wlkp/A	21.02.1964	województwo wielkopolskie	bardzo dobry
Dobrzyca	Dom przy Rynku 1	1209/A	02.09.1970	osoba prywatna	zły
Dobrzyca	Dawny zajazd pocztowy ze stanem (zajazd dla wozów i koni), ob. dom ze sklepem przy Rynku 16	1204/A	02.09.1970	osoba prywatna	dobry
Fabianów	Pałac, ob. Dom Pomocy Społecznej	530/A	31.12.1990	powiat pleszewski	dobry
Fabianów	Park pałacowy	634/A	13.12.1991	powiat pleszewski	dostateczny
Karmin	Kościół parafialny pw. św. Barbary	1702/A	08.04.1975	parafia rzymskokatolicka	dostateczny

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

Karmin	Spichlerz	640/A	31.12.1991	osoba prywatna	bardzo zły
Koźminiec	Zespół kościoła ewangelickiego, ob. rzymskokatolickiego pw. Podwyższenia Krzyża Świętego; Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, cmentarz przykościelny, pastarówka, ob. dom mieszkalny nr 52 wraz z otoczeniem	882/Wkp/A	23.01.2013	parafia rzymskokatolicka	dobry/dostateczny
Lutynia	Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	1206/A	02.09.1970	parafia rzymskokatolicka	dobry
Sośnica	Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny	A.K.I.11a/212 551/A	07.03.1933 31.12.1991	parafia rzymskokatolicka	dobry
Sośnica	Dwór	1026/A	12.03.1970	gmina Dobrzyca	dostateczny
Sośnica	Spichlerz, ob. dom mieszkalny	1027/A	12.03.1970	osoba prywatna	zły
Trzebin	Zespół dworsko-parkowy	517/A	19.06.1989	gmina Dobrzyca	dostateczny/ zły

REJESTR ZABYTKÓW RUCHOMYCH

Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel	Stan zachowania
Dobrzyca	Wypożyczenie kościoła parafialnego pw. św. Tekli	97/B	09.07.1985	parafia rzymskokatolicka	dobry
Dobrzyca	Dekoracja stiukowa i malarska wnętrza pałacu oraz elementy dekoracyjne w parku pałacowym	42/B	23.11.1970	województwo wielkopolskie	bardzo dobry
Karmin	Wypożyczenie kościoła parafialnego pw. św. Barbary	186/B	13.03.1972	parafia rzymskokatolicka	dobry

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

Lutynia	Wypożyczenie kościoła parafialnego pw. św. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	201/B	29.03.1972	parafia rzymskokatolicka	dobry
Sośnica	Wypożyczenie kościoła parafialnego pw. św. Marii Magdaleny	203/B	30.03.1972	parafia rzymskokatolicka	dobry

REJESTR ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel	Stan zachowania
Czarnuszka	Kopiec podworski (tzw. grodzisko stożkowate)	362/Wlkp/C	31.12.1998 ☐	Skarb Państwa (ANRSP)	dobry
Karmin	Kopiec podworski (tzw. grodzisko stożkowate)	363/Wlkp/C	31.12.1998 ☐ ☐	Skarb Państwa (ANRSP)	dobry
Lutynia	Grodzisko wczesnośredniowieczne	443/Wlkp/C	14.12.2012	Parafia rzymskokatolicka/ Skarb Państwa (Lasy Państwowe)	dobry

☐ Obiekt wpisany do rejestru zabytków województwa kaliskiego pod numerem rejestru 766/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kaliszu z dnia 31 grudnia 1998 r. przepisany do księgi C województwa wielkopolskiego pod numerem rejestru 362/Wlkp/C.

☐ ☐ Obiekt wpisany do rejestru zabytków województwa kaliskiego pod numerem rejestru 758/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kaliszu z dnia 31 grudnia 1998 r. przepisany do księgi C województwa wielkopolskiego pod numerem rejestru 363/Wlkp/C.

Skala oceny stanu zachowania zabytków:

- bardzo dobry
- dobry
- dostateczny
- zły
- bardzo zły

5.3.2.

POMNIKI HISTORII

Na terenie gminy Dobrzyca nie występują zabytki uznane za pomnik historii.

5.3.3.

PARKI KULTUROWE

Na terenie gminy Dobrzyca nie ustanowiono parku kulturowego.

5.4.

ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

Gminna ewidencja zabytków nieruchomych dla gminy Dobrzyca założona została w latach 2009-2010

Gminna ewidencja zabytków nieruchomych					
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Czas powstania	Nr rejestru zabytków Data wpisu
1.	CZARNUSZKA	DWÓR, ob. dom	nr 16	4 ćw. XIX w.	
2.	CZARNUSZKA	PARK DWORSKI		2 poł. XIX w.	
3.	CZARNUSZKA	BRAMA WJAZDOWA DO PARKU I OGRODZENIE PARKU		1933 r.	
4.	CZARNUSZKA	SPICHLERZ FOLWARCZNY		1858 r.	
5.	CZARNUSZKA	OBORA FOLWARCZNA, później obora – chlew – owczarnia, a następnie cieletnik		1858 r.	
6.	CZARNUSZKA	OBORA FOLWARCZNA		4 ćw. XIX w.	
7.	CZARNUSZKA	BUDYNEK WIELOFUNKCYJNY FOLWARCZNY (STAJNIA? – MAGAZYNY), później warsztat, magazyn, garaż		1. 30 XX w.	
8.	CZARNUSZKA	FIGURA PRZYDROŻNA	przy domu nr 24	1864 r.	
9.	CZARNUSZKA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – CZWORAK, ob. dom mieszkalny	nr 24	1939 r.	
10.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	OBORA, później owczarnia w zespole folwarcznym Marianów	nr 24(?),	pocz. XX w.	
11.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	CHLEW, później obora i owczarnia w zespole folwarcznym Marianów	nr 24(?),	1891 r.	
12.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym Marianów	nr 26(?),	4 ćw. XIX	
13.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	STODOŁA POLNA w zespole folwarcznym Marianów	obok 24(?)	pocz. XX w.	
14.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	STAJNIA w zespole folwarcznym Marianów, ob. budynek wielofunkcyjny	nr 24(?)	4 ćw. XIX w.,	
15.	CZARNUSZKA (MARIANÓW)	BRAMA w zespole folwarcznym Marianów	obok nr 24(?)	k. XIX w.,	
16.	FABIANÓW	PAŁAC, ob. Dom Pomocy Społecznej	ul. Pleszewska 2	4 ćw. XIX w.	530/A 31.12.1990
17.	FABIANÓW	PARK PAŁACOWY	ul. Pleszewska 2	4 ćw. XIX w.	634/A 13.12.1991

18.	FABIANÓW	STAJNIA KONI CUGOWYCH, ob. magazyn	ul. Pleszewska 2	4 ćw. XIX w.	
19.	FABIANÓW	GORZELNIA, później magazyn zbożowy i suszarnia	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
20.	FABIANÓW	MUR OGRODZENIOWY PARKU	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
21.	FABIANÓW	SPICHLERZ, ob. budynek inwentarski	ul. Pleszewska	pocz. XIX w.	
22.	FABIANÓW	STODOŁA FOLWARCZNA POLNA	ul. Pleszewska	1912 r.	
23.	FABIANÓW	STODOŁA FOLWARCZNA	ul. Pleszewska	1900 r.	
24.	FABIANÓW	FRAGMENT OGRODZENIA I BRAMA WJAZDOWA Z DZIEDZIŃCA FOLWARCZNEGO	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
25.	FABIANÓW	OBORA – STAJNIA FOLWARCZNA, później suszarnia i pomieszczenie magazynowe i socjalne	ul. Pleszewska	1904 r.	
26.	FABIANÓW	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – CZWORAK, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 5	4 ćw. XIX w.	
27.	FABIANÓW	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	ul. Pleszewska 6	l.20-30 XX w.	
28.	FABIANÓW	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – OŚMIORAK, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 7	4 ćw. XIX w.	
29.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 10	ok. 1935 r.	
30.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 13	XIX w.	
31.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 17	ok. 1915 r.	
32.	FABIANÓW	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 22	XIX/XX w.	
33.	FABIANÓW	DOM	ul. Pleszewska 35	ok. 1910 r.	
34.	FABIANÓW	MOST	ul. Pleszewska	ok. 1900 r.	
35.	FABIANÓW	PASY ŚRÓDPOLNE	teren między Fabianowem a Kowalewem	2 poł. XIX w.	
36.	FABIANÓW	DOM MIESZKALNY w zespole cegielni	ul. Przemysłowa 10	pocz. XX w.	
37.	DOBRZYCA	DOM, ob. dom, restauracja, sklep	ul. dr Alfreda Blusiewicza 1	1 ćw. XX w.	
38.	DOBRZYCA	DOM	ul. dr Alfreda Blusiewicza 3	l. 30 XX w.	
39.	DOBRZYCA	DOM	ul. dr Alfreda Blusiewicza 5	1930 r.	
40.	DOBRZYCA	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI	ul. Cmentarna	1802 r.	
41.	DOBRZYCA	DOM, ob. Komenda Policji	ul. Cmentarna 3	l. 30 XX w.	
42.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 5	4 ćw. XIX w.	
43.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 6	1 ćw. XX w.	
44.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 7	4 ćw. XIX w.	
45.	DOBRZYCA	TZW. ARESZT, ob. dom	ul. Cmentarna 9	XIX/XX w.	
46.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 11	l. 20 XX w.	
47.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 12	l.30 XX w.	
48.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 13	4 ćw. XIX w.	*
49.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 14	1 ćw. XX w.	
50.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 23	1 ćw. XX w.	
51.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 26	po 1900 r.	
52.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 27	1 ćw. XX w.	
53.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 30	1 ćw. XX w.	
54.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 33	pocz. XX w.	
55.	DOBRZYCA	DOM	ul. Cmentarna 44	l. 30 XX w.	
56.	DOBRZYCA	DOM	ul. Klonów 6	ok. 1920 r.	
57.	DOBRZYCA	DOM	ul. Klonów 7	ok. 1900 r.	
58.	DOBRZYCA	ZBÓR EWANGELICKI ob. rzymskokatolicki kościół filiani pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych	ul. Koźmińska	2 ćw. XIX w. 1842 r.	439/A 30.04.1986
59.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 1	2 poł. XIX w.	
60.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM,	ul. Koźmińska 3	XIX/XX w.	
61.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 4	4 ćw. XIX w.	
62.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 5	XIX/XX w.	
63.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 6	1815 r.	

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

64.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 7	XIX/XX w.	
65.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 8	1 ćw. XX w.	
66.	DOBRZYCA	HOTEL, ob. dom, dom kultury	ul. Koźmińska 10	4 ćw. XIX w.	
67.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 11	pocz. XX w.	
68.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 12	2 poł. XIX w.	
69.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 13	1. 10 XX w.	
70.	DOBRZYCA	DOM, ob. poczta	ul. Koźmińska 17	4 ćw. XIX w.	
71.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 18	4 ćw. XIX w.	
72.	DOBRZYCA	DOM Z HOTELEM I WYSZYNKIEM, ob. GS "SCH"	ul. Koźmińska 19	ok. 1900 r.	
73.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 22	k. XIX w.	
74.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 23	1 ćw. XX w.	
75.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Koźmińska 27	4 ćw. XIX w.	
76.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 28	1 ćw. XX w.	
77.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 39	ok. 1930 r.	
78.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 40	ok. 1900 r.	
79.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 45	ok. 1920 r.	
80.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 46	4 ćw. XIX w.	
81.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 52	k. XIX w.	
82.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 57	ok. 1910 r.	
83.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 70	po 1900 r.	
84.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 74	1.20. XX w.	
85.	DOBRZYCA	DOM	ul. Koźmińska 76	1.30. XX w.	
86.	DOBRZYCA	DOM	ul. Krotoszyńska 4	4 ćw. XIX w.	
87.	DOBRZYCA	MŁYN GOSPODARSKI w zespole młyna	ul. Krotoszyńska 21/1	1925 r.	
88.	DOBRZYCA	DOM MŁYNARZA w zespole młyna, ob. dom	ul. Nowa 1	1925 r.	
89.	DOBRZYCA	DOM OGRODNIKA w zespole pałacowo-parkowym	ul. Nowa 15	4 ćw. XIX w.	
90.	DOBRZYCA	PARK STRZELECKI	ul. Parkowa	2. ćw. XX w.	
91.	DOBRZYCA	SZKOŁA PODSTAWOWA	ul. Parkowa 1	1889 r.	
92.	DOBRZYCA	DOM	ul. Parkowa 2	1920 r.	
93.	DOBRZYCA	FIGURA PRZYDROŻNA	ul. Pleszewska	pocz. XX w.	
94.	DOBRZYCA	BUDYNEK INWENTARSKI, (OBORA – STAJNIA – MASZTALARNIA) w zespole folwarcznym Augustynów		4 ćw. XIX w.	
95.	DOBRZYCA	GORZELNIA Z DOMEM GORZELNIANEGO w zespole folwarcznym Augustynów	ul. Pleszewska	k. 3 ćw. XIX w.	
96.	DOBRZYCA	SPICHLERZ FOLWARCZNY w zespole folwarcznym Augustynów	ul. Pleszewska	poł. XIX w.	
97.	DOBRZYCA	BRAMA WJAZDOWA DO FOLWARKU w zespole folwarcznym Augustynów	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
98.	DOBRZYCA	KUŹNIA FOLWARCZNA, ZESPÓŁ FOLWARCZNY AUGUSTYNÓW	ul. Pleszewska	4 ćw. XIX w.	
99.	DOBRZYCA	BUDYNEK INWENTARSKI, ob. dom mieszkalny z częścią gospodarczą	ul. Pleszewska 1	k. XIX w.	
100.	DOBRZYCA	PAŁAC w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 3	XVI w.	848/Włkp/A 03.10.1949
101.	DOBRZYCA	SZKOŁA PROTESTANCKA, ob. dom	ul. Pleszewska 4	XIX/XX w.	
102.	DOBRZYCA	PARK PAŁACOWY w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	k. XVIII w.	848/Włkp/A 14.10.1958 i 05.10.2011
103.	DOBRZYCA	PAWILON OGRODOWY TZW. PANTEON w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	k. XVIII w.	848/Włkp/A 21.02.1964
104.	DOBRZYCA	MUR OGRODZENIOWY PARKU w zespole pałacowo-parkowym	ul. Pleszewska 5a	1896 r.	
105.	DOBRZYCA	PAWILON OGRODOWY TZW.	ul. Pleszewska 5a	k. XVIII w.	848/Włkp/A

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

		OFICyna (OFICYNKA) PAŁACOWA w zespole pałacowo- parkowym			21.02.1964
106.	DOBRZYCA	PAWILON OGRODOWY TZW. MONOPTER w zespole pałacowo- parkowym	ul. Pleszewska 5a	XVIII /XIX w.	848/Wkp/A 21.02.1964
107.	DOBRZYCA	DOM	ul. Pleszewska 6	1 ćw. XX w.	
108.	DOBRZYCA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole folwarcznym Augustynów, ob. dom	ul. Pleszewska 11	k. XIX w.	
109.	DOBRZYCA	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	ul. Pleszewska (przy domu nr 12)	4 ćw. XIX w.	
110.	DOBRZYCA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	ul. Pleszewska 13	k. XIX w.	
111.	DOBRZYCA	DOM	ul. Pleszewska 15	ok. 1900 r.	
112.	DOBRZYCA	STACJA KOLEJKI WASKOTOROWEJ, ob. dom	ul. Pleszewska 25	pocz. XX w.	
113.	DOBRZYCA	DOM KOLEJOWY, ob. dom mieszkalny	ul. Pleszewska 27	ok. 1900 r.	
114.	DOBRZYCA	DOM PASTORA, ob. dom mieszkalny	ul. Rynek 1	1844 r.	1209/A 02.09.1970
115.	DOBRZYCA	HOTEL I RESTAURACJA, ob. dom katolicki	ul. Rynek 2	poł. XIX w.	
116.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 3	ok. 1900 r.	
117.	DOBRZYCA	SZPITAL w zespole kościoła parafialnego pw. św. Tekli, ob. dom,	ul. Rynek 5	1885 r.	
118.	DOBRZYCA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. TEKLI	ul. Rynek 6	1778 r.	KI.IV- 73/71/53 30.10.1953
119.	DOBRZYCA	PLEBANIA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Tekli	ul. Rynek 6	1888 r.	
120.	DOBRZYCA	RZĄDCÓWKA, później wikariatka w zespole kościoła parafialnego pw. św. Tekli	ul. Rynek 6	ok. 1880 r.	
121.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 7	pocz. XX w.	
122.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM	ul. Rynek 8	pocz. XX w.	
123.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 9	1 ćw. XIX w.	
124.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 10	1936-37 r.	
125.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 11	k. XIX w.	
126.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 12	po 1900 r.	
127.	DOBRZYCA	DOM	ul. Rynek 13	po 1900 r.	
128.	DOBRZYCA	DOM ZE SKLEPEM, ob. Urząd Gminy Dobrzyca	ul. Rynek 14	2 poł. XIX w.	
129.	DOBRZYCA	RATUSZ, ob. budynek biurowy	ul. Rynek 15	poł. XIX w.	
130.	DOBRZYCA	ZAJAZD POCZTOWY ZE STANEM, ob. dom i sklep	ul. Rynek 16	2 poł. XVIII w.	1204/A 02.09.1970
131.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 4	pocz. XX w.	
132.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 8	4. ćw. XIX w.	
133.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 12	1 ćw. XX w.	
134.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 14	ok. 1920 r.	
135.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 16	poł. XIX w.	
136.	DOBRZYCA	DOM	ul. Wąska 18	1 ćw. XX w.	
137.	SOŚNICA	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI tzw. stary		2 ćw. XIX w.	
138.	SOŚNICA	CMENTARZ EWANGELICKI		2 ćw. XIX w.	
139.	SOŚNICA	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI		l. 20-30 XX w.	
140.	SOŚNICA	FIGURA PRZYDROŻNA SERCA JEZUSOWEGO przy drodze na cmentarz katolicki		XIX/XX w. przed 1911 r.	
141.	SOŚNICA	KRZYŻ PRZYDROŻNY przy granicy z Fabianowem		1744-1745 r.	
142.	SOŚNICA	TZW. DOM DLA RENCISTÓW, ob. dom	nr 30	1902 r.	
143.	SOŚNICA	GOŚCINIEC, ob. dom	nr 31	1900 r.	
144.	SOŚNICA	KUŹNIA FOLWARCZNA, ob. dom	nr 32	4 ćw. XIX w.	

145.	SOŚNICA	OGRODZENIE DZIEDZIŃCA FOLWARCZNEGO w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		3/4 ćw. XIX w.	
146.	SOŚNICA	SZKOŁA, ob. budynek mieszkalny	nr 35	2. dekada XX w.	
147.	SOŚNICA	STAJNIA KONI WYJAZDOWYCH – ŻREBIĘCIARNIA, ob. budynek inwentarsko mieszkalny	nr 82	ok. 1850 r.	
148.	SOŚNICA	DWÓR	nr 84	3 ćw. XVIII w.	1026/A 12.03.1970
149.	SOŚNICA	PARK DWORSKI	nr 84	2. poł. XIX w.	
150.	SOŚNICA	STAJNIA KONI ROBOCZYCH, ob. budynek mieszkalno-inwentarski	nr 85	3. ćw. XIX w.	
151.	SOŚNICA	RZĄDCÓWKA – KUCHNIA DWORSKA (?) ob. budynek mieszkalno-inwentarski	nr 86	k. XIX w.	
152.	SOŚNICA	SPICHLERZ, ob. dom mieszkalny	nr 87	ok. 1830-1840r.	1027/A 12.03.1970
153.	SOŚNICA	OBORA, ob. stodoła	nr 87	3 ćw. XIX w.	
154.	SOŚNICA	DOM	nr 88	po 1911 r.	
155.	SOŚNICA	OGRODZENIE WOKÓŁ CMENTARZA PRZYKOŚCIELNEGO		1 ćw. XX w. (ok. 1910 r.)	
156.	SOŚNICA	NAGROBEK KAJETANA MODLIBOWSKIEGO		l. 60 XIX w.	
157.	SOŚNICA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. MARII MAGDALENY	nr 89	1745 r., pocz. XIX, 1832 r.	A.K.I.11a/20 12 07.03.1933 i 551/A 31.12.1991
158.	SOŚNICA	PLEBANIA	nr 89	l.20 XX w.	
159.	SOŚNICA	SZKOŁA, ob. dom parafialny	nr 91	pocz. l.70 XIX w.	
160.	IZBICZNO	DOM	nr 7	1886 r.	
161.	IZBICZNO	OBERŻA, ob. sala wiejska i sklep, dom mieszkalny	nr 23	4 ćw. XIX w. rozbud. i przebud.	
162.	IZBICZNO	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny i sala wiejska	nr 29	ok. 1910 r.	
163.	IZBICZNO	CMENTARZ EWANGELICKI		3 ćw. XIX w.	
164.	IZBICZNO	SŁUPKI BRAMNE w zespole cmentarza ewangelickiego		4 ćw. XIX w.	
165.	KARMIN	DWÓR w zespole dworsko- parkowo-folwarcznym, ob. nie użytkowany	nr 4 lub 5 (?)	2 ćw. XIX w., k. XIX w., ok. 1932 r.	
166.	KARMIN	PARK w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		XIX w.	
167.	KARMIN	OGRODZENIE PARKU		k. XIX w.	
168.	KARMIN	ALEJA w zespole dworsko- parkowo-folwarcznym		pocz. XX w	
169.	KARMIN	RZĄDCÓWKA (OFICyna?) w zespole dworsko- parkowo-folwarcznym, ob. biuro	nr 3	1880 r.	
170.	KARMIN	SPICHLERZ w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. ruina	nr 3	1828 r.	640/A 31.12.1991
171.	KARMIN	WARSZTAT RYMARSKI w zespole dworsko- parkowo-folwarcznym, ob. warsztaty	nr 3	1 ćw. XX w.	
172.	KARMIN	MASZTALARNIA – STAJNIA KONI CUGOWYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. warsztaty	nr 3	1890 r.	
173.	KARMIN	OBORA w zespole dworsko-parkowo-	nr 3	ok. 1850 r.	

		folwarcznym, później stajnia i owczarnia, ob. budynek inwentarski			
174.	KARMIN	OGRODZENIE I BRAMY NA DZIEDZINIEC FOLWARCZNY w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 3	XIX/XX w.	
175.	KARMIN	GORZELNIA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 2 (?)	2 poł. XIX w.	
176.	KARMIN	DOM OGRODNIKA (?) TZW. SŁUŻBÓWKA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 6	ok. poł. XIX w.	
177.	KARMIN	WOZOWNIA DWORSKA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	obok nr 6	ok. 1880-1890 r.	
178.	KARMIN	OBORA – STAJNIA KONI ROBOCZYCH – GARAŻ NA PŁUGI w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. budynek inwentarski	nr 3	1926 r.	
179.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 13	1911 r.	
180.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 14	1913 r.	
181.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 15	1914 r.	
182.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 18	1914 r.	
183.	KARMIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym	nr 19	1912 r.	
184.	KARMIN	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. BARBARY	obok nr 25	ok. 1826 r.	1702/A 08.04.1975
185.	KARMIN	ALEJA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	obok nr 25	pocz. XX w.	
186.	KARMIN	OGRODZENIE I BRAMA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	obok nr 25	pocz. XX w.	
187.	KARMIN	PLEBANIA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	obok nr 25	l. 1912-1914	
188.	KARMIN	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI		2 ćw. XIX w.	
189.	KARMIN	BRAMA I MUR OGRODZENIOWY w zespole cmentarza rzymskokatolickiego		2 poł. XIX w., 1 ćw. XX w.	
190.	KARMIN	SALKI PARAFIALNE I TZW. STARA PLEBANIA w zespole kościoła parafialnego pw. św. Barbary	nr 23	1 poł. XIX w., 1935 r.	
191.	KARMIN	SZKOŁA	nr 23	pocz. XX w.	
192.	KARMIN	ALEJA PRZYDROŻNA (kasztanowcowo-jesionowa)		1 ćw. XX w.	
193.	KARMINIEC	SZKOŁA, ob. dom mieszkalny	nr 11	1876 r.	
194.	KARMINIEC	TZW. HOTEL KAISERHOF Z SALĄ, później sala wiejska	nr 14	1895 r.	
195.	KARMINIEC	CMENTARZ EWANGELICKI		3 ćw. XIX w.	
196.	KARMINIEK	CHLEW	ul. Ostrowska nr 40	1937 r.	
197.	KARMINIEK	DOM, ob. sklep i dom	ul. Ostrowska nr 41	1919 r.	
198.	KARMINIEK	DOM	ul. Ostrowska nr 46	ok. 1900 r.	
199.	KARMINIEK	CHALUPA	ul. Ostrowska nr 78	1 poł. XIX w. (?)	
200.	KARMINIEK	DOM	ul. ostrowska nr 80	2 poł. XIX w., przebud. 1924 r.	
201.	KARMINIEK	DOM	ul. Ostrowska nr 82	ok. 1900 r. przebud.	

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

202.	KARMINIEK	SZKOŁA, ob. dom	ul. Szkolna nr 5	pocz. XX w.	
203.	KARMIN NOWY	DOM	nr 4	ok. 1910 r.	
204.	KARMIN NOWY	DOM	nr 6	ok. 1910 r.	
205.	KOŹMINIEC	DOM	nr 33	ok. 1910 r.	
206.	KOŹMINIEC	DOM	nr 34	ok. 1910 r., przebud.	
207.	KOŹMINIEC	DOM	nr 36	ok. 1899 r.	
208.	KOŹMINIEC	CHLEW	w zagrodzie nr 39	1 ćw. XX w.	
209.	KOŹMINIEC	DOM, ob. ruina	nr 41	ok. 1858 r.	
210.	KOŹMINIEC	CHLEW w zagrodzie	nr 44	l. 30. XX w.	
211.	KOŹMINIEC	SZKOŁA EWANGELICKA	nr 48	pocz. XX w.	
212.	KOŹMINIEC	SZKOŁA, ob. Szkoła Podstawowa	nr 50	4 ćw. XIX w.	
213.	KOŹMINIEC	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole szkoły	nr 50	1 ćw. XX w.	
214.	KOŹMINIEC	DOM – SKLEP (?), ob. dom i „Bar pod wieżyczką”	w zagrodzie nr 51	1 ćw. XX w.	
215.	KOŹMINIEC	BUDYNEK GOSPODARCZY, ob. wielofunkcyjny – magazyn	w zagrodzie nr 51	1 ćw. XX w.	
216.	KOŹMINIEC	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzymskokatolicki filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego		1899-1901 r.	882/Wlkp/A 23.01.2013
217.	KOŹMINIEC	CMENTARZ KOŚCIELNY w zespole kościół ewangelickiego, ob. kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	nr 51		882/Wlkp/A 23.01.2013
218.	KOŹMINIEC	OGRODZENIE w zespole kościoła ewangelickiego, ob. filialnego pw. Podwyższenia Krzyża Świętego		1 ćw. XX w.	
219.	KOŹMINIEC	PASTORÓWKA w zespole kościoła ewangelickiego, ob. kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	nr 52	1 ćw. XX w.	882/Wlkp/A 23.01.2013
220.	KOŹMINIEC	CMENTARZ EWANGELICKI		poł. XIX w.	
221.	KOŹMINIEC	OBORA W ZAGRODZIE	nr 62	1932 r.	
222.	KOŹMINIEC	DOM	nr 73	XIX w.	
223.	KOŹMINIEC	DOM	w zagrodzie nr 74	2 poł. XIX w.	
224.	KOŹMINIEC	OBORA	w zagrodzie nr 74	1912 r.	
225.	KOŹMINIEC	DOM	nr 82	1 ćw. XX w.	
226.	KOŹMINIEC	DOM	nr 91	1923 r. przebud.	
227.	KOŹMINIEC	DOM, ob. dom i biblioteka	nr 92	l. 30. XX w.	
228.	KOŹMINIEC	DOM, ob. dom i sklep	nr 93	l. 20. XX w.	
229.	KOŹMINIEC	DOM	nr 94	l. 20- 30. XX w.	
230.	KOŹMINIEC	OBORA, ob. budynek wielofunkcyjny	obok nr 94	l. 20. XX w.	
231.	KOŹMINIEC	DOM	nr 97	1 ćw. XX w., przebud.	
232.	KOŹMINIEC	DOM	nr 122	1914 r.	
233.	SOŚNICZKA	DOM	nr 1	2 poł. XIX w., przebud.	
234.	SOŚNICZKA	WIATRAK- KOŹLAK		1872 r.	
235.	SOŚNICZKA	DOM	w zagrodzie nr 8	2 poł. XIX w.	
236.	SOŚNICZKA	BUDYNEK GOSPODARCZY	w zagrodzie nr 8	1914 r.	
237.	SOŚNICZKA	OBORA	w zagrodzie nr 8	1911 r.	
238.	SOŚNICZKA	DOM	nr 11	1895 r.	
239.	SOŚNICZKA	DOM	nr 13	XIX/XX w.	
240.	SOŚNICZKA	SZKOŁA, ob. dom i świetlica	nr 14	l. 10. XX w.	
241.	SOŚNICZKA	DOM	nr 17	2 poł. XIX w.	
242.	SOŚNICZKA	DOM	nr 21	l. 20. XX w.	
243.	SOŚNICZKA	DOM	nr 22	ok. 1915 r.	
244.	SOŚNICZKA	CMENTARZ EWANGELICKI		3 ćw. XIX w.	
245.	SOŚNICZKA	KAPLICA w zespole cmentarza ewangelickiego		1 ćw. XX w.	
246.	TRZEBOWA	DWÓR w zespole dworsko-parkowo- folwarcznym, ob. dom	nr 9	XVIII-XIX w., pocz. XX w.	
247.	TRZEBOWA	PARK w zespole dworsko-parkowo-		poł. XIX w.	

		folwarcznym			
248.	TRZEBOWA	DOM WŁODARZA I KOWALA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. nie użytkowany	nr 8	4 ćw. XIX w.	
249.	TRZEBOWA	SŁUPEK BRAMNY w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym		1 ćw. XX w.	
250.	TRZEBOWA	STAJNIA KONI WYJAZDOWYCH – WOZOWNIA – SPICHLERZ w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. budynek wielofunkcyjny	nr 4	ok. 1900 r.	
251.	TRZEBOWA	STAJNIA KONI ROBOCZYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. budynek wielofunkcyjny		1900 r.	
252.	TRZEBOWA	STODOŁA w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. budynek inwentarski		k. XIX w., przebudow.	
253.	TRZEBOWA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH w zespole dworsko-parkowo-folwarcznym, ob. dom	nr 6	4 ćw. XIX w.	
254.	TRZEBIN	DOM PÓŹNIEJ SKLEP, OB. DOM	nr 4	pocz. XX w.	
255.	TRZEBIN	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – CZWORAK, ob. dom	nr 8	k. XIX w., przebud.	
256.	TRZEBIN	PARK DWORSKI		k. XIX w.	517/A 19.06.1989
257.	TRZEBIN	DWÓR, później szkoła, ob. dom i klub rolnika	nr 10	1892 r.	517/A 19.06.1989
258.	TRZEBIN	BUDYNEK INWENTARSKI FOLWARCZNY, ob. częściowo dom	nr 11	Pocz. XX w., po 1903 r. częściowo przebudow.	
259.	TRZEBIN	STODOŁA PARCELANTA	nr 11	pocz. XX w., nadbud.	
260.	TRZEBIN	BUDYNEK INWENTARSKI FOLWARCZNY, później częściowo dom, ob. wielofunkcyjny	nr 12	4 ćw. XIX w.; po 1903 w części przebud.	
261.	TRZEBIN	STODOŁA FOLWARCZNA	nr 12	4 ćw. XIX w.; przebud. pocz. XX w.	
262.	TRZEBIN	STODOŁA FOLWARCZNA, ob. dom i człon wielofunkcyjny	nr 25	4 ćw. XIX w.; przebud. pocz. XX w.	
263.	TRZEBIN	OWCZARNIA, ob. dom i budynek wielofunkcyjny	nr 26	2 poł. XIX w., po 1903 r. przebud.	
264.	GALEW	DOM	nr 16	k. XIX w.	
265.	GALEW	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	obok nr 17	k. XIX w., przebud.	
266.	GALEW	STODOŁA	nr 23	4 ćw. XIX w.	
267.	GALEW	DOM	nr 23	l. 20. XX w.	
268.	GALEW	DOM	nr 27	1 ćw. XX w.	
269.	GALEW	SZKOŁA	nr 39	1836 r. (?), k. XIX w.	
270.	GALEW	BUDYNEK GOSPODARCZY przy szkole	nr 39	pocz. XX w.	
271.	GALEW	DOM	nr 45	4 ćw. XIX w.	
272.	GALEW	DOM	nr 47	ok. 1910 r.	
273.	GALEW	STODOŁA	nr 51	pocz. XX w.	
274.	GALEW	DOM	nr 51	k. XIX w.	
275.	GALEW	DOM	nr 53	1867 r.	
276.	GALEW	DOM	nr 56	ok. 1910 r.	

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

277.	GALEW	DOM	nr 60	ok. 1910 r., przebud.	
278.	GALEW	DOM	nr 66	1 poł. XIX w., przekoszt.	
279.	GALEW	DOM	nr 74	1916 r.	
280.	GALEW	DOM	nr 77	ok. 1910 r.	
281.	GALEW	DOM	nr 80	1 ćw. XX w.	
282.	GALEW	DOM	nr 81	l. 20 XX w.	
283.	LUTYNIA	STAJNIA PRZYDWORSKA Z MASZTALARNIĄ I WOZOWNIĄ		4 ćw. XIX w.	
284.	LUTYNIA	OFICyna, PÓŹNIEJ DOM RZĄDCY, ob. nieużytkowany		poł. XIX w., przebud.	
285.	LUTYNIA	LODOWNIA – PIWNICA w parku		2 poł. XIX w.	
286.	LUTYNIA	PARK DWORSKI		poł. XIX w.,	
287.	LUTYNIA	BRAMA WJAZDOWA I OGRODZENIE PRZED WJAZDEM NA DZIEDZINIEC		4 ćw. XIX w.	
288.	LUTYNIA	STAJNIA KONI HODOWLANEYCH, ob. budynek inwentarski		4 ćw. XIX w.	
289.	LUTYNIA	OBORA FOLWARCZNA		1915 r.	
290.	LUTYNIA	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	naprzeciw nr 34, 35	przed 1911 r.; przebud.	
291.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	nr 18	l. 10 XX w.	
292.	LUTYNIA	PLEBANIA	nr 23	1935 r.	
293.	LUTYNIA	BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie plebańskiej	nr 23	1 ćw. XX w.	
294.	LUTYNIA	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. WNEBOWZIECIA NMP		1801 lub 1802 r.	1206/A 02.09.1970
295.	LUTYNIA	MUR OGRODZENIOWY CMENTARZA PRZYKOŚCIELNEGO		1 poł. XIX w. 1 ćw. XX w.	
296.	LUTYNIA	BUDYNEK KATOLICKIEGO STOWARZYSZENIA MŁODZIEŻY, ORGANISTÓWKA	nr 24	ok. 1900 r. przebud.	
297.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	nr 26	XIX/XX w., przebud.	
298.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom	nr 27	XIX/XX w., przebud.	
299.	LUTYNIA	DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH – OŚMIORAK, ob. dom	nr 28	4 ćw. XIX w., przebud.	
300.	LUTYNIA	FIGURA PRZYDROŻNA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY NIEPOKALANIE POCZĘTEJ	w sąsiedztwie domu 28b	4 ćw. XIX w., przebud.	
301.	LUTYNIA	CMENTARZ PARAFIALNY		poł. XIX w. (?)	
302.	LUTYNIA	OGRODZENIE CMENTARZA PARAFIALNEGO		3 ćw. XIX w., przebud.	
303.	POLSKIE OLEDRY	DOM	nr 1	1914 r.	
304.	POLSKIE OLEDRY	WIATRĄK – KOŹŁAK, ob. nieużytkowany	w pobliżu nr 1	1874 r. przeniesiony ok. 1900 r.	
305.	POLSKIE OLEDRY	STODOŁA	nr 4	1 ćw. XX w.	
306.	POLSKIE OLEDRY	CHLEW	nr 12	1932 r.	
307.	POLSKIE OLEDRY	SZKOŁA	nr 19	1903-1904 r.	
308.	POLSKIE OLEDRY	DOM	nr 33	ok. 1900 r.	
309.	POLSKIE OLEDRY	DOM	nr 49	1895 r.	
310.	POLSKIE OLEDRY	DOM	nr 53	ok. 1920 r.	
311.	POLSKIE OLEDRY	DOM	nr 58	ok. 1901 r.	

312.	POLSKIE OLEDRY	DOM	nr 59	ok. 1910 r.	
313.	POLSKIE OLEDRY	DOM	nr 65	1923 r.	
314.	RUDA	BUDYNEK INWENTARSKI folwarczny		1 ćw. XX w., przebud.	
315.	STRZYŻEW	DOM	nr 1	1 ćw. XX w.	
316.	STRZYŻEW	DOM	nr 2	1 ćw. XX w.	
317.	STRZYŻEW	OBORA	nr 22	XIX/XX w.	
318.	STRZYŻEW	DOM	nr 29	pocz. XX w.	
319.	STRZYŻEW	DOM	nr 31	ok. 1920 r.	
320.	STRZYŻEW	KATOLICKA SZKOŁA LUDOWA, później szkoła, ob. dom i sklep	nr 41	ok. 1900 r.	
321.	STRZYŻEW	BUDYNEK GOSPODARCZY przy szkole	nr 41	1 ćw. XX w.	
322.	STRZYŻEW	DOM	nr 43	ok. 1910 r.	
323.	STRZYŻEW	OBORA	nr 48	1912 r.	

* obiekt wyłączony z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Dobrzyca Zarządzeniem Nr SG. 0050.32.2013 Wójta Gminy Dobrzyca z dn. 20 sierpnia 2013 r. w sprawie zmiany zarządzenia Nr SG. 0050.27.2013 z dnia 03 lipca 2013 r. w sprawie założenia GEZ Gminy Dobrzyca.

5.5.

ZABYTKI STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ GMINY

Obiekt	Sposób użytkowania	Stan zachowania	Planowane działania przy obiekcie w latach 2013-2016
Dwór w Sońnicy	Obiekt użyteczności publicznej o funkcji dydaktycznej	Obiekt użytkowany jako Szkoła Podstawowa do 1 września 2013 r. Po tym terminie nastąpi likwidacja funkcji dydaktycznej. Stan techniczny obiektu dostateczny ze względu na ogniskowe zawilgocenie i zagrzybienie murów zewnętrznych oraz ścian wewnętrznych i więźby dachowej. Na elewacjach występują miejscowe ubytki w tynkach, zwłaszcza os. strony zachodniej	Podjęcie decyzji w sprawie przyszłej funkcji i sposobu zagospodarowania obiektu. I podjęcie działań będących konsekwencją ww. decyzji.
Zespół dworsko-parkowy w Trzebinie	Obiekt użyteczności publicznej o funkcjach społeczno-kulturalnych	Stan techniczny obiektu średni z uwagi na miejscowe zawilgocenia ścian piwnic i zużycie substancji materiałowej w obrębie dachu. Pierwotny teren parku zachowany w stanie szczątkowym, pozbawiony obecnie zabytkowego charakteru o cechach reprezentacyjno-rekreacyjnych.	Naprawa dachu pałacu, ocieplenie stropu między kondygnacjami, stabilizacja wód gruntowych i opadowych, naprawa schodów prowadzących na piętro wraz z dociepleniem, wymiana dwóch okien, wykonanie nowych tynków, budowa opłotowania zespołu dworsko-parkowego.

6.

OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Z pewnością największą wartość zabytkową na terenie gminy Dobrzyca posiada zespół pałacowo-parkowy w Dobrzycy, który ze względu na bardzo dobry stan zachowania oraz ściśle powiązanie przestrzenne z historycznym układem urbanistycznym Dobrzycy stanowi bardzo cenny obiekt w skali Polski. W obrębie samej Dobrzycy usytuowanych jest również wiele cennych obiektów dopełniających wyżej wymienione założenie przestrzenne. Są to m.in. drewniany kościół pw. św. Tekli usytuowany przy rynku, który wraz z kościołem pw. Marii Magdaleny w Sośnicy stanowi przykład XVIII-wiecznych drewnianych świątyni, których tradycja budowy sięga okresu średniowiecza. Również XIX-wieczny zbór ewangelicki (obecnie kościół rzymskokatolicki) wraz ze z podobnym obiektem w Koźmierzcu ukazują historyczne przemiany regionu i wzrost w XIX wieku wyznawców religii protestanckiej.

Poza klasycystycznym pałacem w Dobrzycy w obrębie gminy można zaobserwować wiele realizacji architektonicznych o odmiennej funkcji lecz o tożsamej stylistyce tj. kościoły w Lutyni i Karminie i dwór szlachecki w Sośnicy. Zachowane na terenie gminy zabytkowe obiekty z wieku XIX dają doskonałą możliwość porównania zmian w gustach i stylistyce kolejnej epoki. Wzajemne zestawienie pałacu w Dobrzycy z pałacem w Fabianowie lub dworu w Sośnicy z dworami w Trzebinie, Trzebowej, Karminie i Czarnuszcze. Wzmiankowane obiekty choć w różnym stanie zachowania stanowią zmienną i bardzo istotny składnik materialnych dóbr kultury w obrębie gminy.

Niemniej istotną częścią zespołów rezydencjonalnych oprócz dworów są parki krajobrazowe zakładane na przestrzeni XIX i XX wieku. W programie przestrzennym parków wykorzystywano naturalne walory ukształtowania terenu lub istniejące ciekły wodne z odpowiednio zakomponowanymi elementami zieleni.

Podobnie ścisły związek z reprezentacyjnymi założeniami dworskimi lub pałacowymi mają usytuowane w pobliżu założenia folwarczne z szeregiem obiektów gospodarczych posiadających wiele cech architektonicznych nie spotykanych w tego typu zabudowie po połowie XX wieku.

Większość historycznych budynków mieszkalnych sytuuje się w obrębie zagród, najczęściej kalenicowo w stosunku do drogi. Nie przetrwały do dnia dzisiejszego domy rozplanowane w oparciu o wcześniejszy, charakterystyczny, szczytowy układ ustawienia budynków. Liczne reprezentowana jest typowa, międzywojenna, murowana zabudowa zagrodowa stopniowa w poł. XX w. wypierana jest przez współczesne budownictwo jednorodzinne, często nie nawiązujące lokalizacją ani formą czy gabarytami do tradycyjnej.

Niestety zachowały się na obszarze gminy jedynie nieliczne relikty popularnego wcześniej młynarstwa, znajdującego korzystne warunki terenowe dla pracy wiatraków (wiatraki-koźlaki w Polskich Olędрах i Sośniczce).

Charakterystycznym elementem dziedzictwa kulturowego gminy Dobrzyca są również zachowane obiekty archeologiczne posiadające własną formę krajobrazową, które skupione są wzdłuż rzeki Lutyni i mogą tworzyć podstawę do realizacji ścieżki edukacyjno-rekreacyjnej śladem najdawniejszego osadnictwa na tych terenach.

Większym przemianom nie uległy od XIX stulecia planistyczne rozwiązania poszczególnych miejscowości na terenie gminy Dobrzyca oraz system dróg je łączących. Usytuowanie poszczególnych wsi obrazuje powłaszczeniową parcelację gruntów rolnych, przeprowadzoną na terenach zaboru pruskiego w 1. poł. XIX w. W większości są to słabo rozbudowane schematy planistyczne, zarówno wsi macierzystych jak i prostych, rzędowych kolonii liniowych, wydzielonych z terenów dawnych dominiów. Wsie macierzyste ze starymi założeniami rezydencjonalnymi uzyskały w procesie parcelacji i separacji gruntów chłopskich, charakter wsi folwarcznych, z kompleksem dworskim lub folwarcznym usytuowanym na końcu wsi, do których przylega zabudowa zagrodowa, rozplanowana na schemacie prostych, liniowych rzędówek (Galew, Lutynia, Fabianów, Sośnica, Trzebin, Czarnuszka, Trzebowo, Karmin).

Typowymi wsiami folwarcznymi, z XIX-wiecznym schematem rozplanowania w typie charakterystycznych rzędówek ulicowych są wsie Izbiczno, Koźminiec, Polskie Olędry, Karmin, Strzyżew, Sośniczka).

Z powyżej scharakteryzowanego stanu zachowania obiektów zabytkowych w gminie Dobrzyca – ukazujących historię tych okolic i stanowiących o obecnym potencjale zabytkowym gminy – można stworzyć w podstawę do promocji gminy w oparciu o system informacji turystycznej i programu promocji opartego na wyżej wymienionych obiektach dziedzictwa kulturowego.

SZANSE	ZAGROŻENIA
Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na zadania związane z opieką nad zabytkami i rewitalizacją zabytkowych przestrzeni. Podtrzymywanie pozytywnego wizerunku gminy jako szanującej swoją przeszłość, dorobek artystyczny przeszłych pokoleń oraz ich dziedzictwo. Duma z właściwości dziedzictwa kulturowego gminy. Wzmacnianie wśród mieszkańców świadomości i tożsamości związanej z tzw. „małą ojczyzną” i jej walorami. Rozwój turystyki i związane z tym dochody dla gminy oraz możliwość zwiększania miejsc pracy Przekazywanie przyszłym pokoleniom przykładu z dbania i jednocześnie rozwijania dziedzictwa kulturowego	Nie podejmowanie przez właścicieli koniecznych remontów budynków zabytkowych lub inwestycje związane z ich przekształceniem powodującym utratę cech zabytkowych (rozbudowy, przebudowy, nadbudowy) Brak zabiegów porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach parków dworskich lub cmentarzy Pozostawienie obiektów zabytkowych w stanie nieużytkowanym, przyspieszającym ich degradację Nadmierny ruch samochodowy zwłaszcza, samochodów ciężarowych przebiegający przez centrum miejscowości usytuowanych wzdłuż istotnych dla komunikacji samochodowej dróg Zjawisko docieplania elewacji historycznych obiektów z zachowanym detalem architektonicznym (bonie, profilowane gzymsy, opaski okienne, podokienniki itp) Wymiana oryginalnej stolarki okiennej i drzwiowej na okna i drzwi wykonane z PCV nie pozwalające odtwarzać dawnych elementów detalu. Umieszczanie na budynkach objętych ochroną konserwatorską oraz w obrębie obszarów objętych ochroną konserwatorską reklam zwłaszcza o charakterze wielkoformatowym. Usuwanie historycznych nawierzchni z terenów zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych objętych ochroną konserwatorską. W odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy: - inwestycje budowlane i przemysłowe; - nielegalna eksploatacja piasek i żwirów; - głęboka orka w obrębie pól; - działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali - wykorzystywanie ciężkiego sprzętu w rolnictwie - rozwój budownictwa na obrzeżach miast oraz budowa dróg i obwodnic, czyli te inwestycje, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Planowane w najbliższych latach na terenie gminy Dobrzyca inwestycje związane z pracami ziemnymi mogące nieść zagrożenie dla zabytków archeologicznych:

- budowa kanalizacji deszczowej na ul. Koźlika w Dobrzycy (przewidywany termin realizacji 2014-2015 r.)
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej i tłocznej wraz z przepompowniami ścieków na terenie miejscowości Strzyżew (przewidywany termin realizacji 2013-2015 r.)
- przebudowa nawierzchni oraz budowa kanalizacji deszczowej wraz z wylotem oczyszczonych wód opadowych i roztopowych w ciągu ulicy Rybnej, Polnej, Krótkiej i Pławnej w Karminku (przewidywany termin realizacji 2007-2017 r.)

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawastrzeń kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

7.

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

7.1.

PRIORYTETY PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ze względu na prawny obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, szerzenie świadomości społecznej opieka nad zabytkami będzie obszarem wewnętrznej polityki gminy, która wskazywać będzie kierunki rozwoju m.in. w oparciu o inwestycje i działania edukacyjne i promocyjne budujące aktualny i przyszły wizerunek gminy Dobrzyca w lokalnej i ponadlokalnej świadomości społecznej.

Za priorytetowe dla *gminnego programu* należy uznać cele wynikające z art. 87. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, tj:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
6. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
7. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
8. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

7.2.

KIERUNKI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

CEL GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY DOBRZYCA	ZADANIE SAMORZĄDU GMINY DOBRZYCA	TERMIN WYKONANIA	PLANOWANE FINANSOWANIE
1) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.	a) Bieżące podejmowanie przez samorząd Gminy Dobrzyca wszystkich przewidzianych prawem działań w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w celu dostosowania prawa miejscowego do systemu zadań strategicznych wynikających koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.	2013-2016	działania własne gminy
	b) Wypracowanie metod współpracy samorządu z administracyjnymi organami ochrony zabytków	2013-2016	działania własne gminy
2) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.	a) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu Gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Gminy Dobrzyca zobowiązują się na bieżąco uwzględniać ochronę zabytków nieruchomych tj. obiektów architektonicznych, cmentarzy, parków, kapliczek, grobowców itp. ujętych w gminnej ewidencji zabytków dla Gminy Dobrzyca.	2013-2016	działania własne gminy
	b) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu Gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Gminy Dobrzyca zobowiązują się na bieżąco uwzględniać zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania stanowisk archeologicznych.	2013-2016	działania własne gminy
	c) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu Gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach	2013-2016	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

	mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Gminy Dobrzyca zobowiązują się na bieżąco uwzględniać zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony przyrody. d) W odniesieniu do wszelkich opracowywanych dla terenu Gminy Dobrzyca dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Gminy Dobrzyca zobowiązują się do wprowadzenia zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych – tj. historycznych układów urbanistycznych, układów ruralistycznych, założeń dworsko-parkowych, zabytkowych cmentarzy oraz obiektów wpisanych do rejestru i ujętych w ewidencji zabytków – o następującej treści: „Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.” e) Wprowadzenie powyższych zadań do poszczególnych polityk sektorowych prowadzonych przez samorząd Gminy Dobrzyca.	2013-2016 2013-2016	działania własne gminy działania własne gminy
3) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	a) Sporządzenie wykazu zabytków szczególnie zaniedbanych. b) W porozumieniu z właścicielami zaniedbanych obiektów zabytkowych i Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków ustalenie możliwych działań w celu doprowadzenia do poprawy ich stanu zachowania. c) W celu ocalenia i zachowania szczególnego rodzaju dziedzictwa pamięci, kultury i historii przesłanie przez Wójta Gminy Dobrzyca stosownych pism do właścicieli wszystkich istniejących zaniedbanych cmentarzy na terenie gminy (parafie katolickie, gmina żydowska, parafia ewangelicko-augsburska) z wnioskiem o podjęcie działań mających na celu ich uporządkowanie i godne utrzymanie.	2013-2016 2013-2016 2013-2016	działania własne gminy działania własne gminy działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

	d) Współdziałanie z właścicielami cmentarzy i parków mające na celu pomoc władz gminy w porządkowaniu ww. obiektów i terenów.	2013-2016	działania własne gminy
	e) W budżecie Gminy Dobrzyca Rada Gminy zabezpieczy określoną w stosownej uchwale wysokość środków finansowych na działania związane z opieką nad zabytkami zachowanymi na terenie Gminy Dobrzyca.	2010-2012	budżet gminy Dobrzyca
	f) Podejmowania stosownych uchwał w sprawach związanych z przydzielaniem środków na prace remontowe i konserwatorskie.	2013-2016	działania własne gminy
	g) W miarę możliwości organizacyjnych monitorowanie przez wybranych pracowników Urzędu Gminy Dobrzyca stanu zabytków i informowanie służb ochrony zabytków o wszelkich zagrożeniach wynikających ze złego sposobu użytkowania lub innych działaniach szkodzącym zabytkom.	2013-2016	działania własne gminy
	h) Stała współpraca na poziomie planowanych inwestycji z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych prowadząca w konsekwencji do poprawy ich stanu zachowania i utrzymania oryginalnej substancji zabytkowej w jak najlepszym stanie.	2013-2016	działania własne gminy
	i) W uzasadnionych przypadkach dążenie do uregulowania stanu prawnego obszarów i obiektów ważnych z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego.	2013-2016	działania własne gminy
4) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków i walorów krajobrazu kulturowego.	a) Złożenie przez Wójta Gminy Dobrzyca wniosku do Starosty Powiatu Pleszewskiego o podjęcie działań zmierzających do umieszczenia na obiektach nieruchomości wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków znaków konwencji haskiej informujących o tym, iż zabytek podlega ochronie prawnej. (<i>art. 12 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami</i>).	2014	działania własne gminy
	b) Zintegrowanie oraz uwzględnianie we wszelkich dokumentach strategicznych ochrony i należytej ekspozycji zabytków i krajobrazu kulturowego i przyrodniczego oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.	2013-2016	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

	c) W przypadku inicjowania przez samorząd szeroko zakrojonych prac planistycznych dotyczących rewaloryzacji lub rewitalizacji zespołów urbanistycznych na terenie gminy rozstrzyganie o ww. działaniach w drodze konkursów na propozycje projektowe uwzględniające historyczne wartości krajobrazu kulturowego.	2013-2016	działania własne gminy
	d) Sprawne i szybkie interweniowanie i powiadamianie właściwych organów w celu przeciwdziałania samowolom budowlanym.	2013-2016	działania własne gminy
	e) Uniemożliwianie realizacji inwestycji wpływających degradująco lub dysharmonizująco na otaczającą przestrzeń historyczną układów urbanistycznych lub ruralistycznych lub inne walory krajobrazu kulturowego. W przypadku wątpliwości poprzedzanie tego typu decyzji stosownymi analizami wykazującymi wpływ przedmiotowych inwestycji na kulturowe otoczenie.	2009-2012	działania własne gminy
5) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.	a) Kontynuacja ścisłej współpracy z Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy – Zespół Pałacowo-Parkowy.	2013-2016	-
	b) Przyznawanie nagrody i okolicznościowego dyplomu przez Wójta Gminy Dobrzyca dla właściciela najlepiej odnowionego zabytku z terenu gminy.	2013-2016	budżet gminy Dobrzyca
	c) Zorganizowanie wśród uczniów Szkół Podstawowych konkursu plastycznego mającego na celu zobrazowanie zabytków gminy, a wśród uczniów Gimnazjów konkursu wiedzy o zabytkach występujących na terenie gminy.	2013-2016	budżet gminy Dobrzyca
	d) Opracowanie na podstawie wykonanej gminnej ewidencji zabytków cyfrowej bazy danych o obiektach zabytkowych i historycznych przestrzeniach o istotnych wartościach dla lokalnego krajobrazu kulturowego i jak najszersze udostępnienie jej mieszkańcom np. poprzez wydawnictwo (broszura) lub umieszczenie ww. bazy danych na stronach internetowych Urzędu Gminy Dobrzyca.	2013-2016	budżet gminy Dobrzyca
	e) Różnorodne działania mające na celu promocję w regionie i w kraju tradycji i dziedzictwa kulturowego związanego z tradycjami Ziemi Dobrzyckiej, realizacja ww. działań we współpracy z TMZD.	2013-2016	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca na lata 2013-2016

	f) Rozpoznanie i wytyczenie punktów widokowych ukazujących piękno krajobrazu kulturowego i ekspozycję zabytków Dobrzyca i okolic.	2015	działania własne gminy
	g) Przy nadarzających się okazjach stałe wykorzystywanie mediów (prasy, radia, telewizji i Internetu) do promocji i prezentacji środowiska kulturowego gminy.	2013-2016	działania własne gminy
	h) Podejmowanie w placówkach oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy zadań związanych z szerzeniem wiedzy o dziedzictwie historycznym, kulturowym, w tym również o dziedzictwie materialnym wśród miejscowych dzieci i młodzieży. Budowanie świadomości własnych korzeni i miejsca zamieszkania oraz pewnych wartości mających w przyszłości zapoczątkować dbaniem o dziedzictwo tkwiące w strukturach architektonicznych, przestrzennych i przyrodniczych Gminy Dobrzyca.	2013-2016	budżet gminy Dobrzyca
6) Wsparcie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami	a) Bieżąca pomoc merytoryczna i organizacyjna pracowników Urzędu Gminy Dobrzyca dla właścicieli zabytków w ramach wypełniania i formułowania wniosków zmierzających do pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na remont i konserwację obiektów zabytkowych	2013-2016	działania własne gminy
	b) Wspomaganie wszelkich inicjatyw lokalnych (komitetów, stowarzyszeń) niosących ze sobą wzrost nakładów finansowych na opiekę nad zabytkami.	2013-2016	działania własne gminy
7) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem zabytków.	a) Kontynuacja współpracy z właścicielami zabytków, sprzyjającej eliminacji sytuacji konfliktowych związanych z użytkowaniem zabytków.	2013-2016	działania własne gminy
8) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	a) Zlecenie w ramach prac interwencyjnych we współpracy z urzędem pracy przy pielęgnacji zabytkowych parków, cmentarzy, miejsc pamięci stanowiących własność samorządową.	2013-2016	budżet gminy Dobrzyca

8.

INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- a) W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków Wójt Gminy Dobrzyca planuje skorzystanie z przepisów Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. nr 9, poz. 31 ze zm.) zwalniającej z opodatkowania obiekty mieszkalne wpisane do rejestru zabytków pod warunkiem ich właściwego użytkowania w oparciu o Ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.).
- b) Zakłada się wprowadzenie ulg podatkowych dla właścicieli obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.
- c) Realizacja – zgodnie z ustaleniami zawartymi w gminnym programie opieki nad zabytkami dla Gminy Dobrzyca – zadań Wójta Gminy Dobrzyca z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego w oparciu o przepisy:
- Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami),
 - Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami),
 - Ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 ze zmianami);
 - Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 102 poz. 651 ze zmianami);
 - Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 poz. 647 ze zmianami);
- d) Zakłada się stałą współpracę władz samorządowych gminy Dobrzyca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków – Delegatura w Kaliszu w odniesieniu do wszelkich działań podejmowanych przez samorząd gminy Dobrzyca a dotyczący zagadnień związanych z szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym występującym na obszarze gminy.
- e) W ramach organizacyjnych Urzędu Gminy Dobrzyca utworzony zostanie zespół koordynujący pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń gminnego programu opieki nad zabytkami. Głównym koordynatorem zespołu będzie Sławomira Malinowska. W skład zespołu wejdą osoby zajmujące w Urzędzie Gminy następujące stanowiska:
- stanowisko ds. gospodarki gruntami i ochrony środowiska.
 - stanowisko ds. inwestycji i zamówień publicznych.
 - stanowisko ds. komunikacji, dróg, gospodarki komunalnej i telekomunikacji.
 - kierownik Zakładu Komunalnego Gminy Dobrzyca.

9.

MONITORING DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Proces osiągania celów programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- a) bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych.
- b) ocenę zawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych
- c) ocenę realizacji programu wdrażania tras turystyczno-edukacyjnych na terenie gminy
- d) ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków
- e) ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych

- f) stan zaawansowania realizacji zadań określonych w terminarzu realizacji zadań gminnego programu opieki nad zabytkami.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Wójta Gminy po upływie 2 lat funkcjonowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Dobrzyca zakończona raportem Wójta przedkładanym Radzie Gminy. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

10.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie związany m.in. z zapewnieniem właściwego użytkowania obiektów z możliwością wyeksponowania ich wartości, a także z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

I. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami) w art. 71-83. Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940).

Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów.

Witryna internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl/>

II. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy).

Witryna internetowa: <http://www.wosoz.bip-i.pl/public/>

III. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Departament Kultury

W ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl/>

IV. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Witryna internetowa: <http://www.minrol.gov.pl/>

V. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Administracji Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego

Dotacje udzielane na remonty i konserwacje obiektów sakralnych w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (bez wystroju i wyposażenia).

Witryna internetowa: <http://www.mswia.gov.pl/>

VI. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.
Witryna internetowa: <http://www.wfosgw.poznan.pl>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą być na finansowanie z Funduszy Unii Europejskiej, m.in.

- 1) Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego działalność koncentruje się na różnych dziedzinach m.in. rozwój turystyki oraz inwestycje w dziedzinie kultury.
- 2) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013, który zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) stanowi jeden z programów operacyjnych przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach programu realizowanych będzie 17 osi priorytetowych m.in. 12 – kultura i dziedzictwo kulturowe.

Wymienione źródła finansowania są wskazową dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

Przewodniczący
Rady Gminy

Witalis Potrołniczak